

N. 26

SEANCE DE L'APRES-MIDI — NAMIDDAGVERGADERING

PRESIDENCE DE M. SWAELEN, PRESIDENT

VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER SWAELEN, VOORZITTER

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.
De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 14 h 15 m.
De vergadering wordt geopend om 14 h 15 m.

CONGES — VERLOF

MM. Capoen, Collignon, Gevenois, Lahaye, Taminiaux, pour d'autres devoirs, et Monset, à l'étranger, demandent d'excuser leur absence à la réunion de ce jour.

Afwezig met bericht van verhindering: de heren Capoen, Collignon, Gevenois, Lahaye, Taminiaux, wegens andere plichten, en Monset, in het buitenland.

— Pris pour information.

Voor kennisgeving aangenomen.

MESSAGE — BOODSCHAP

M. le Président. — Par message du 8 décembre 1992, la Chambre des représentants transmet au Sénat, tel qu'il a été adopté en sa séance de ce jour, le projet de loi modifiant le Code de la taxe sur la valeur ajoutée et le Code des droits d'enregistrement, d'hypothèque et de greffe.

Bij boodschap van 8 december 1992 zendt de Kamer van volksvertegenwoordigers aan de Senaat, zoals het ter vergadering van die dag werd aangenomen, het ontwerp van wet tot wijziging van het Wetboek van de belasting over de toegevoegde waarde en het Wetboek der registratie-, hypotheek- en griffierechten.

— Renvoi à la commission des Finances.

Verwezen naar de commissie voor de Financien.

COMMUNICATIONS — MEDEDELINGEN

Cour d'arbitrage — Arbitragehof

M. le Président. — En application de l'article 76 de la loi spéciale du 6 janvier 1989 sur la Cour d'arbitrage, le greffier de la Cour d'arbitrage notifie au Président du Sénat:

1. Les recours en annulation partielle et les demandes de suspension partielle de la loi du 3 août 1992 modifiant le Code judiciaire (numéros du rôle 466 et 467);

Met toepassing van artikel 76 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, geeft de griffier van het Arbitragehof kennis aan de Voorzitter van de Senaat van:

1. De beroepen tot gedeeltelijke vernietiging en de vragen tot gedeeltelijke schorsing van de wet van 3 augustus 1992 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek (rolnummers 466 en 467);

Ann. parl. Sénat de Belgique - Session ordinaire 1992-1993
Parlem. Hand. Belgische Senaat - Gewone zitting 1992-1993

2. Le recours en annulation partielle de la loi du 12 juin 1992 portant confirmation du Code des impôts sur les revenus 1992, coordonné le 10 avril 1992 (numéro du rôle 442).

2. Het beroep tot gedeeltelijke vernietiging van de wet van 12 juni 1992 tot bekrachtiging van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992, gecoördineerd op 10 april 1992 (rolnummer 442).

En application de l'article 77 de la loi spéciale du 6 janvier 1989 sur la Cour d'arbitrage, le greffier de la Cour d'arbitrage notifie au Sénat la décision de renvoi concernant la question préjudicielle posée par le Conseil d'Etat, section d'administration, par arrêt du 23 octobre 1992 en cause de Barbara Scheuern et Jacques Watticant contre le CPAS de Schaerbeek et la commune de Schaerbeek (numéro du rôle 440).

Met toepassing van artikel 77 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, geeft de griffier van het Arbitragehof kennis aan de Senaat van de verwijzingsbeslissing betreffende de prejudiciële vraag gesteld door de Raad van State, sectie administratie, bij arrest van 23 oktober 1992 in zake Barbara Scheuern en Jacques Watticant tegen het OCMW van Schaerbeek en de gemeente Schaerbeek (rolnummer 440).

— Pris pour notification.

Voor kennisgeving aangenomen.

Cour des comptes — Rekenhof

M. le Président. — Par dépêche du 3 décembre 1992, la Cour des comptes communique au Sénat ses observations concernant le projet de loi portant des dispositions fiscales, financières et diverses.

Bij dienstbrief van 3 december 1992 deelt het Rekenhof aan de Senaat zijn opmerkingen mede betreffende het wetsontwerp houdende fiscale, financiële en diverse bepalingen.

— Renvoi à la commission des Finances.

Verwezen naar de commissie voor de Financien.

Par dépêche du 7 décembre 1992, la Cour des comptes communique au Sénat qu'elle n'a pas d'observations au sujet des budgets administratifs pour l'année budgétaire 1993:

1° Des Services du Premier ministre;

Bij dienstbrief van 7 december 1992 deelt het Rekenhof aan de Senaat mede dat het geen opmerkingen heeft in verband met de administratieve begrotingen voor het begrotingsjaar 1993:

- 1° Van de Diensten van de Eerste minister;
 - 2° Du ministère des Affaires étrangères et du Commerce extérieur;
 - 2° Van het ministerie van Buitenlandse Zaken en Buitenlandse Handel;
 - 3° Des Pensions;
 - 3° Van Pensioenen;
 - 4° Du ministère des Classes moyennes;
 - 4° Van het ministerie van Middenstand;
 - 5° Du ministère de l'Emploi et du Travail;
 - 5° Van het ministerie van Tewerkstelling en Arbeid;
 - 6° Du ministère des Affaires économiques.
 - 6° Van het ministerie van Economische Zaken.
- Renvoi aux commissions compétentes.
Verwezen naar de bevoegde commissies.

Budgets administratifs — Administratieve begrotingen

M. le Président. — En exécution des articles 15 et 22 des lois sur la comptabilité de l'Etat, coordonnées le 17 juillet 1991, le Gouvernement a transmis aux Assemblées législatives, par suite de redistributions d'allocations de base de l'année budgétaire 1992 les budgets administratifs modifiés:

- 1° Du ministère de la Défense nationale (1re série);

Overeenkomstig de artikelen 15 en 22 van de gecoördineerde wetten op de rijkscomptabiliteit, heeft de Regering, tengevolge van herverdelingen der basisallocaties voor het begrotingsjaar 1992, de volgende gewijzigde administratieve begrotingen van het begrotingsjaar 1992 aan de Wetgevende Vergaderingen overgezonden:

- 1° Van het ministerie van Landsverdediging (1e reeks);

— Renvoi à la commission de la Défense.

Verwezen naar de commissie voor de Defensie.

- 2° De la Coopération au Développement (2e série).

- 2° Van Ontwikkelingssamenwerking (2e reeks).

— Renvoi à la commission de la Coopération au Développement.

Verwezen naar de commissie voor de Ontwikkelingssamenwerking.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

ORDRE DES TRAVAUX

De Voorzitter. — Dames en heren, ik stel voor het voorstel van resolutie betreffende de noodzaak tot een internationaal optreden in Somalië dat deze ochtend in de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen is aangenomen, toe te voegen aan de agenda van de openbare vergadering van aanstaande donderdag.

Mesdames, messieurs, je vous propose d'inscrire à l'ordre du jour de jeudi prochain une proposition de résolution sur la nécessité d'une intervention internationale en Somalie. Il s'agit d'une résolution qui a été adoptée ce matin en commission des Affaires étrangères.

Le Sénat est-il d'accord sur cet ordre des travaux?

Is de Senaat het eens met deze regeling van de werkzaamheden?
(*Instemming.*)

Il en est donc ainsi décidé.

Dan is hiertoe besloten.

HERZIENING VAN DE GRONDWET

REVISION DE LA CONSTITUTION

HERZIENING VAN ARTIKEL 68 VAN DE GRONDWET

Hervatting van de beraadslaging

REVISION DE L'ARTICLE 68 DE LA CONSTITUTION

Reprise de la discussion

De Voorzitter. — Wij hervatten de bespreking van de herziening van artikel 68 van de Grondwet.

Nous reprenons l'examen de la révision de l'article 68 de la Constitution.

Ik vestig uw aandacht op het feit dat wij nu de herziening van het grondwetsartikel bespreken en dat wij vervolgens de bijzondere wet en de gewone wet in uitvoering van dit grondwetsartikel zullen behandelen. Het is uiteraard normaal dat thans ook reeds gesproken wordt over die voorstellen.

Het woord is aan de heer Stroobant.

De heer Stroobant. — Mijnheer de Voorzitter, in het licht van de algemene uiteenzetting die de heer Erdman in naam van de SP-fractie heeft gehouden, wil ik uw aandacht vestigen op een bepaald aspect van de problematiek van het verdragsrecht.

De herziening van artikel 68 van de Grondwet vindt haar oorsprong in de staatshervorming. Ze vloeit voort uit de dynamiek van een verder doorgevoerd federalisme, dat bijna automatisch het gevolg is van de eerste stappen die men in die richting heeft gezet.

De staatshervorming is niet het enige gebied van het verdragsrecht waarop de politieke standpunten geëvolueerd zijn. Ook op het gebied van het democratiseringsproces in de besluitvorming was dit ontegensprekelijk het geval.

De politieke constructie die in 1831 in onze Grondwet is ingeschreven, is sedert dat ogenblik ongewijzigd gebleven. Nochtans moet men vaststellen dat de materies die door artikel 68 van de Grondwet worden geregeld, sedertdien een enorme vlucht hebben genomen, zowel wat hun omvang als wat hun inhoud betreft.

Het internationaal rechtsverkeer tussen soevereine Staten was in het begin van de 19e eeuw wellicht niet onbestaande maar dan toch vrij beperkt. De grote bekommernis van de pas opgerichte Staten was de bescherming van hun grondgebied vooral omdat er een grote politieke en militaire instabiliteit heerste.

De internationale politieke samenwerking tussen Staten was eveneens relatief beperkt en op het economische vlak dienden de Staten evenmin talrijke afspraken te maken.

Onze politieke overheid concentreerde derhalve haar aandacht op het interne recht. Het parlementaire democratiseringsproces was dan ook in hoofdzaak gericht op de nationale regelgeving. Men was van oordeel dat internationale normering vooral belangrijk was in de mate dat er financiële implicaties uit voortvloeiden voor de Belgische burgers.

Dit alles vindt zijn neerslag in artikel 68 van de Grondwet waarin vooral aandacht wordt besteed aan de veiligheid van de Staat, aan de gaafheid van het grondgebied en aan de verdragen met financiële implicaties. In het historisch perspectief van een 17-18e eeuwse staatsconstructie werd dan vanzelfsprekend ook aanvaard dat bedoelde internationale aangelegenheden door de uitvoerende macht worden beheerd.

De intensifiëring van de internationale betrekkingen tijdens de laatste decennia van de 19e eeuw en tijdens de hele 20e eeuw, brengt een bewustwordingsproces op gang, en creëert meer bepaald een grotere behoefte aan democratische besluitvorming in internationale aangelegenheden. Deze evolutie in de politieke mentaliteit gaat echter bijzonder langzaam.

Wellicht liggen verscheidene oorzaken aan de basis hiervan.

Ten eerste, men wordt hier geconfronteerd met een materie waarin de besluitvorming grotendeels binnenskamers gebeurt via diplomatieke, dus besloten kanalen. Er wordt aan het behandelde weinig ruchtbaarheid gegeven.

Ten tweede, de uitvoerende macht beschikt over een enorme, zoniet uitsluitende bevoegdheid ter zake en wenst deze niet te delen.

Ten derde, het democratiseringsproces botst op de technische en ook politieke moeilijkheid van de besluitvorming in een onderhandelingsproces, waarbij de betrokken partijen wederzijds toegevingen moeten doen. Het invoeren van een stelsel van imperatief of dwingend mandaat van het Parlement tegenover de Regering zou een soepele werking van het systeem van internationale betrekkingen belemmeren.

Daar tegenover staat dat, vooral in de 20e eeuw, talrijke internationale en supranationale organisaties in het leven worden geroepen die een bevoegdheidsoverdracht van het nationale naar het supranationale niveau meebrengen. Hoe verrassend het ook mag zijn, de reactie hierop is niet een roep naar meer democratie in de internationale besluitvorming. Integendeel, met de invoering van artikel 25bis van de Grondwet zinkt men nog verder weg in de onmacht van de parlementaire instellingen. Bepaalt artikel 25bis van de Grondwet niet dat de uitoefening van bepaalde machten door een verdrag of door een wet kunnen worden opgedragen aan volkenrechtelijke instellingen?

De uitbouw van de Europese Economische Gemeenschap, die vandaag een bijna « federale » constructie wordt met de Europese Unie, heeft de bewustwording omtrent de noodzaak van een meer democratische besluitvorming op het internationale vlak in een stroomversnelling gebracht.

De voorgestelde wijziging van artikel 68 van de Grondwet illustreert dat duidelijk. In paragraaf 6 is een procedure van grotere democratische transparantie opgenomen met betrekking tot de herziening en de wijziging van de verdragen tot oprichting van de Europese Gemeenschappen. De Kamers dienen daaromtrent te worden ingelicht reeds tijdens de onderhandelingsfase, zoals blijkt uit de memorie van toelichting.

De bijzondere wet betreffende de internationale betrekkingen gaat zelfs verder. Zij bepaalt in artikel 4 dat in een nieuw artikel 92quater zal worden ingeschreven dat voorstellen van verordeningen, van richtlijnen en andere normatieve rechtshandelingen zullen worden overgezonden naar de Kamers en de Raden. Dit gebeurt tijdens het verzenden van de akte door de Europese Commissie aan de Europese Raad.

Hierbij rijst dan de vraag wat dit precies voor de Kamers betekent. De Kamers zullen een document krijgen, maar wat zullen zij daarmee kunnen doen? Hierbij rijst eveneens de vraag naar de conformiteit van artikel 4 van de bijzondere wet en artikel 68 van de Grondwet (nieuw artikel).

Artikel 4 is duidelijk ruimer dan het toepassingsgebied van artikel 68 van de Grondwet. Het antwoord op deze ogenschijnlijke contradictie moet dus zijn dat het artikel 4 een interpretatie krijgt ten positieve en niet ten negatieve. Ik verduidelijk: artikel 68, paragraaf 6, moet zo verstaan worden dat het in de bedoelde hypothese een informatie verplichting oplegt, zonder daarom te zeggen dat op andere gebieden in geen enkele reglementering kan worden voorzien.

Indien mijn stelling correct is, dan zal een expliciet standpunt hieromtrent van de Senaat wenselijk zijn.

In dit verband moet ook op een ander probleem worden gewezen. Paragraaf 6 van artikel 68 van de Grondwet verwijst in de tekst van het artikel uitsluitend naar de EG-Verdragen. Tijdens de voorbereidende werkzaamheden besloot de Commissie tot grondwetsherziening dat het nieuwe artikel 68, paragraaf 6, ook geldt voor andere supranationale instellingen als bijvoorbeeld de WEU. Hieruit volgt dat aan artikel 68, paragraaf 6, een ruime interpretatie moet worden gegeven.

Mijn besluit uit dit betoog is dat het artikel 68, paragraaf 6, weliswaar een aanvang maakt van het democratiseringsproces van de internationale besluitvorming, maar dat het slechts een begin is van een vernieuwde opvatting over het buitenlands beleid.

Ik maak enkele persoonlijke bedenkingen over een meer democratisch buitenlands beleid.

Dit beleid moet worden aangepast:

a) op het vlak van de te volgen procedures en diplomatieke geplogenheden;

b) op het vlak van de relaties die moeten worden tot stand gebracht tussen het Parlement en de uitvoerende macht;

c) op het vlak van de materies die het voorwerp zullen uitmaken van het democratiseringsproces.

Wat het eerste punt betreft pleiten wij ervoor dat de uitvoerende macht een reële onderhandelingsvrijheid behoudt en niet gebonden is door een imperatief mandaat. Nochtans zal zij pogen binnen een bepaald vooraf afgesproken politiek kader te ageren.

Hiermede komen wij tot het tweede punt, met name dat wat betrekking heeft op de uit punt a) voortvloeiende relaties tussen Parlement en Regering. Inderdaad, voortaan zal de Regering, die het initiatiefrecht behoudt, het Parlement tijdig moeten voorlichten en afspraken moeten maken omtrent de krachtlijnen van het te voeren beleid. Dit alles zal te gepasten tijd moeten gebeuren en bovendien met respect van eenieders autonomie. De afspraak zal derhalve algemeen moeten zijn, niet verbindend, behalve in haar algemene en fundamentele constructie, en zal niet meer dan een politiek protocol kunnen zijn.

Voor het derde punt vind ik dat het voorafgaande overleg tussen Regering en Parlement verband moet houden met de materies die tot de bevoegdheid van het Parlement zouden hebben behoord indien men een nationale, en geen internationale regeling had moeten uitwerken.

Wij vinden artikel 68, paragraaf 6, van de Grondwet en artikel 4 van de bijzondere wet goed en beschouwen ze als het begin van een noodzakelijk democratiseringsproces, en zeker niet als een eindpunt.

Met dit korte betoog heb ik de aandacht willen vestigen op deze aspecten en ik hoop dat dit een aansporing mag zijn voor verder politiek denkwerk over artikel 68 van de Grondwet. (Applaus.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Dierickx.

De heer Dierickx. — Mijnheer de Voorzitter, wij staan voor de belangrijkste hervorming van onze geliefde Staat sinds 1830, normaal zou men moeten rekenen op de belangstelling van de bevolking want het vaderland wordt hervormd.

Ik stel vragen aan mensen en lees de resultaten van enquêtes. We worden geconfronteerd met het hallucinante feit dat er hoege-naamd geen belangstelling is voor deze staats-hervorming.

De bevolking oordeelt dat deze staats-hervorming « een zaak is voor politiekers » en als men er dieper op ingaat dan blijkt dat dat « voor politiekers » moet worden verstaan als « in het belang van de politiekers ». Zo ziet het de gewone man. Dit baart zorgen. Ik stel voor om na de hervorming van de Staat een brochure uit te geven zoals deze verspreid na de goedkeuring van het Verdrag van Maastricht, met als titel niet « Europa da's voor mij » maar « Deze Belgische Federale Staat: da's voor mij ».

De hervorming van artikel 68 van de Grondwet is naar mijn mening ongewoon belangrijk omdat de soevereiniteit, de autonomie van Staten niet tot stand komt wanneer ze als nieuwe soevereine Staten erkend worden door andere soevereine Staten. Het verdragsrecht is in deze aangelegenheid heel belangrijk want daaruit blijkt in hoever een Staat soeverein of autonoom is en als dusdanig wordt aanvaard en erkend door andere soevereine Staten.

Ik zal bondig uiteenzetten wat de groenen als positief ervaren en waarvoor we hebben gestreden. Ik denk onder andere aan het substitutierecht. De bepaling dat de Regering of het Parlement van de Nationale Staat in de plaats van een deelgebied, een Gewest of een Gemeenschap kan treden, is heel belangrijk. Heel wat juristen spraken er immers schande over dat België aan de ene kant de Verdragen van Parijs en Rome in het verleden goedkeurde, maar aan de andere kant door onze staats-hervorming de Gewesten en de Gemeenschappen aan het Europese recht ont-

trok. Dit verwijt wordt nu ongedaan gemaakt door het substitutierecht, waardoor de Federale Staat na een veroordeling door een hoger bovennationaal gerechtshof kan optreden.

Anderzijds wordt in de teksten vaak gesproken over zaken die moeten worden geregeld door samenwerkingsakkoorden. Wij zouden eens een universiteitsstudent een overzicht moeten laten maken van alle zaken die in ons land worden geregeld niet door wetten, niet door decreten, maar wel door samenwerkingsakkoorden tussen uitvoerende organen, al dan niet te bekrachtigen door wetten of decreten. Is deze overdaad aan samenwerkingsakkoorden, onder andere de regeling voor de gemengde verdragen, wel te verzoenen met onze democratische parlementaire bestrevingen?

Op pagina 5 van het verslag van de heer Cereixhe over het voorstel van bijzondere wet staat: «De Eerste minister is van oordeel dat wanneer een verdrag eveneens betrekking heeft op gewest- of gemeenschapsaangelegenheden, elke Raad inderdaad de ratificatie van het verdrag kan verhinderen.»

Is dit geen legalisering van het feitelijke vetorecht waarover de Gemeenschappen en de Gewesten reeds beschikken als gevolg van hun gering aantal: slechts drie Gewesten, slechts drie Gemeenschappen?

Dit is mijns inziens een van de zwakke punten van het voorstel. Het systeem van vetorecht van deelgebieden in een Federale Staat kan niet worden beschouwd als federalistisch of democratisch. Dit vetorecht staft de bewering dat er in ons federaal systeem heel wat confederale elementen aanwezig zijn. Als een groot of een klein deelgebied van ons land, zoals de Duitstalige Gemeenschap of Brussel gebruik maken van dit vetorecht, ontstaat er op zijn minst een belangenconflict.

Hoe worden nu de belangenconflicten geregeld? In onze Grondwet staat wel ingeschreven hoe bevoegdheidsconflicten worden geregeld.

Inzake belangenconflicten is er wel een procedure voorzien, echter geen beslechting. Belangenconflicten worden besproken, niet beslecht, noch op een democratische, noch op een juridische wijze. Ik vrees dat hierdoor conflictsituaties kunnen ontstaan die lang kunnen aanslepen en zeker niet bijdragen tot de bevordering van de *Bundestreue* binnen ons systeem.

Reeds vaker heb ik gesproken over de controle op de buitenlandse politiek in zoverre die wordt gevoerd door de federale minister van Buitenlandse Zaken. Er bestaan momenteel reeds zestien interministeriële conferenties, waarvan vooral de interministeriële conferentie voor Buitenlandse Zaken een belangrijke rol speelt. Zowel oud-minister Eyskens als minister Claes hebben in de commissie bevestigd dat zij van deze interministeriële conferentie *de facto* een imperatief mandaat krijgen voor hun stem in de Europese Ministerraad. Als één van de Gewesten, betrokken bij een beslissing, of één van de Gemeenschappen, betrokken bij een Europese regelgeving, richtlijn of reglement zich ertegen opstelt, dan is de nationale minister of de vertegenwoordiger van België in de Ministerraad verplicht zich bij de stemming te onthouden. Dat is niet zo erg wanneer het gaat om beslissingen die in de Ministerraad met eenparigheid moeten worden aangenomen. Het kan wel heel erg zijn wanneer het gaat om beslissingen die moeten worden genomen bij gekwalificeerde meerderheid en het erop aankomt een bepaald aantal positieve stemmen te verenigen.

Het gevolg van deze toestand is dat de nationale minister eigenlijk niet meer verantwoordelijk is ten overstaan van het nationale Parlement, maar wel tegenover de interministeriële conferentie. Wanneer de minister door een parlements lid wordt ondervraagd over zijn houding aangenomen bij een Europese besluitvorming, dan kan hij zich straffeloos verschuilen achter het imperatief mandaat dat hij heeft gekregen van de interministeriële conferentie. Dat zijn zwakheden waarmee wij waarschijnlijk moeten kunnen leven. De juristen onder ons moeten niet alleen hopen dat het allemaal goed zal gaan, maar zij hebben ook de plicht te denken aan wat er zal gebeuren wanneer het misloopt. Ik zie hier geen oplossing.

Omdat ik reeds lang een federalist ben, zeg ik dat dit niet federalistisch en niet democratisch is. De vergelijking met de Duitse Bondsrepubliek en met de Zwitserse Federale Staat gaat niet op.

Wat hier gebeurt is eenmalig in de geschiedenis van het federalisme. Het is wellicht interessant betrokken te zijn bij eenmalige gebeurtenissen!

De groenen hebben in het verleden nogal wat problemen gehad met de militaire participaties van onze krijgsmacht. Men herinnert zich allicht dat onze woordvoerders nogal heftig hebben gesproken in de debatten over de Belgische deelname aan de militaire operaties in de Golfoorlog. Wij hebben toen gevraagd dat het Parlement zich vooral daarover zou uitspreken. Overigens, de Amerikaanse Senaat spreekt zich ook eerst uit de vooraleer Amerika aan militaire operaties in het buitenland deelneemt.

Daarom hadden de groenen zich gepermitterd artikel 68 te willen amenderen door paragraaf 1, tweede lid, aan te vullen als volgt: «De krijgsmacht kan slechts deelnemen aan militaire operaties buiten de landsgrenzen op verzoek van andere Staten of op verzoek van internationale organisaties als de Koning daartoe voorafgaandelijk de instemming heeft verkregen van de Kamers.»

De toelichting bij dit amendement, ondertekend door de heer Lozie en uw dienaar, luidt als volgt: «Iedereen moet wel vaststellen dat beslissen deel te nemen aan militaire operaties op het einde van de twintigste eeuw een totaal andere betekenis heeft dan oorlog verklaren in 1830-1831. Gezien de evolutie in de internationale verhoudingen, wordt onze krijgsmacht steeds meer ingeschakeld binnen het kader van internationale en supranationale organen zoals de WEU en de UNO. Omdat het hier om vragen gaat vanuit deze organisaties beschikt de Koning steeds over voldoende tijd om voor het eigenlijk optreden een debat tot goedkeuring door de Kamers te organiseren. Militair optreden van de WEU en de UNO naar aanleiding van een conflictsituatie ergens ter wereld, heeft steeds een aantal politieke consequenties en vaak ook gevolgen voor het Belgisch buitenlands beleid. Een voorafgaand politiek debat in de Kamers is dan ook een democratische vereiste.»

Tijdens het overleg met de partners werd ons echter ontraden dit voorstel van amendement in te dienen. Disciplinegetrouw hebben we er dan van afgezien! Het moet echter voor iedereen duidelijk zijn dat de groenen in de toekomst zullen blijven eisen dat het Parlement — de Kamer en de Senaat, of wat daarvan zal overblijven — zich uitsprekt over Belgische deelname aan militaire operaties, precies omdat het sturen van militairen naar het buitenland altijd een zeer belangrijke beslissing is. Juristen zeggen overigens dat deelnemen aan militaire operaties vandaag heel wat anders is dan honderd jaar geleden. Deelnemen aan een oorlog was toen, een gedeelte van de mannelijke bevolking opofferen om te vermijden dat het vaderland een morzel gronds zou worden ontworpen. Met de moderne wapens, de nucleaire en de andere, die al even efficiënt zijn, heeft oorlog voeren een heel andere betekenis gekregen.

Ik blijf geloven dat het amendement van de groenen waarop de regeringspartners niet zijn kunnen ingaan, allesbehalve overbodig was, maar ik geef toe dat men over dit punt nog lang kan discussiëren. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Arts.

De heer Arts. — Mijnheer de Voorzitter, artikel 68 van de Grondwet verleent de Gemeenschappen en de Gewesten niet alleen het recht internationale verdragen af te sluiten. Het voert ook een nieuwe democratische regel in die belangrijk is, zowel op het federale niveau als op de gemeenschaps- en gewestniveaus.

Inderdaad, paragraaf 2 van het nieuwe artikel 68 bepaalt dat door de Koning gesloten verdragen slechts gevolg hebben nadat zij de instemming van de Kamers hebben verkregen. Eenzelfde regeling geldt voor de Executieven en de Raden. Er kan niet genoeg worden beklemtoond dat deze nieuwe bepalingen minstens even belangrijk zijn als het feit van het verdragsrecht van de Gemeenschappen en Gewesten zelf.

Ik verheug mij trouwens over dit verdragsrecht en ik stel vast dat de kritische opmerkingen die ik in 1988 bij de bespreking van de vorige grondwetsherziening formuleerde over het verdragsrecht, omdat artikel 68 toen niet kon worden gewijzigd, nu worden beantwoord.

In deze uiteenzetting wil ik mij nochtans beperken tot de nieuwe regelingen inzake de totstandkoming van de verdragen, vooral op federaal niveau. Ik doe dit met opzet, opdat dit deel van de wijzigingen aan artikel 68 speciaal zou worden benadrukt en dus niet om het verdragsrecht van Gemeenschappen en Gewesten te minimaliseren, integendeel.

De grote regel is, dat voortaan voor alle verdragen zonder onderscheid de instemming van de Kamers vereist is. Dat is de enige juiste interpretatie van het nieuwe artikel 68. Hoewel paragraaf 1, tweede lid, aan de Koning nog de bevoegdheid geeft om « de staat van oorlog alsook het einde van de vijandelijkheden vast te stellen » met kennisgeving aan de Kamers, is dit duidelijk geen kwestie van verdragsrecht meer. Het onderscheid met de tekst van het huidige artikel 68 is ter zake zeer duidelijk, gezien de Koning daarin de bevoegdheid krijgt om vredesverdragen en verdragen van bondgenootschap te sluiten die onmiddellijk van toepassing kunnen zijn. Met de goedkeuring van het nieuwe artikel 68 wordt deze koninklijke bevoegdheid dus beperkt.

Het lijkt mij belangrijk erop te wijzen dat het woordje « deze » in paragraaf 2 eigenlijk als « de » moet worden gelezen. Voor de verstaanbaarheid citeer ik deze paragraaf: « De Koning sluit de verdragen met uitzondering van die welke betrekking hebben op de aangelegenheden bedoeld in paragraaf 3. Deze verdragen hebben eerst gevolg nadat zij de instemming van de Kamers hebben gekregen. »

Het betreft hier duidelijk alle verdragen. Het woordje « deze » komt waarschijnlijk uit een vroegere tekst en is ten onrechte niet gewijzigd in « alle » of « de ».

Over paragraaf 5 bestaat er nog onduidelijkheid. Die paragraaf voorziet in een heel genuanceerde en gedetailleerde regeling om de Koning de bevoegdheid te geven verdragen op te zeggen, meer bepaald de verdragen die tot de bevoegdheidssfeer van Gemeenschappen en Gewesten behoren. In een overgangsfase was dit zeker nodig. Gezien nu de verplichte bekrachtiging van de Kamers voor de toepassing van de verdragen wordt vastgelegd, moeten de Kamers mijns inziens ook hun goedkeuring verlenen aan de opzegging of wijziging van verdragen. Het is niet helemaal duidelijk of zulks een voorafgaande goedkeuring door de Kamers inhoudt. De logische consequentie van de nieuwe regeling kan niet anders zijn dan dat een voorafgaande goedkeuring door de Kamers van een opzegging van een verdrag nodig is, zoniet zou de Koning de bevoegdheid hebben een door de Kamers goedgekeurd verdrag buiten werking te stellen. Zulks is zeker niet de bedoeling van het nieuwe artikel 68.

De Voorzitter. — Mijnheer Arts, de rapporteur wenst hierop blijkbaar even te reageren. Met uw goedvinden geef ik hem nu het woord.

Monsieur Cereux, vous avez la parole.

M. Cereux, rapporteur. — Monsieur le Président, permettez-moi de répondre à l'observation importante que vient d'émettre M. Arts. Ma réponse comportera trois éléments.

Premièrement, notre système juridique ne prévoit pas le principe de l'autorisation. En ce qui concerne les traités, le Roi a une compétence exclusive et n'a pas besoin — comme c'est le cas dans certains pays — de l'autorisation des Chambres. Dans un système d'autorisation, il serait logique et cohérent de devoir recourir à l'autorisation des Chambres pour pouvoir dénoncer un traité mais tel n'est pas le cas.

Deuxièmement, notre système prévoit que les Chambres donnent leur assentiment, c'est-à-dire qu'elles interviennent pour que le traité puisse sortir ses effets sur le plan interne.

Troisièmement, lorsque le Roi souhaite dénoncer un traité, il le fait bien entendu avec le contreseing ministériel, ce qui engage la responsabilité du Gouvernement. Si le Roi dénonce un traité, celui-ci sera annulé sur le plan international, ce qui entraînera, en toute logique, sa disparition sur le plan interne.

De heer Arts. — Mijnheer de Voorzitter, ik dank de heer Cereux voor zijn reactie. Wij hebben hem reeds gisteren de opmerking laten geworden die wij hebben geformuleerd ten einde hieromtrent een discussie te hebben. Zijn antwoord heeft mij

echter niet helemaal overtuigd. Ik ben van oordeel dat de burger die intern de rechtsregels van een internationaal verdrag kent en toepast gehouden is tot toepassing van deze rechtsregels, niet alleen tot wanneer de Koning het verdrag opzegt, maar tot bij de bevestiging van deze opzegging door de Kamers. Ik neem aan dat wij ons nog niet helemaal bevinden in een systeem van voorafgaande toelating voor het sluiten van een verdrag, want dan zou mijn redenering voor 100 pct. juist zijn. Ik onderstreep echter dat wij ons tegenover de burger in een onzekere situatie bevinden wat de toepassing betreft. Wij weten niet precies of een bepaalde rechtsregel overgenomen uit een internationaal verdrag al dan niet op hem van toepassing is. Het ware dus goed dat de rapporteur of de Eerste minister hierover klaarheid schept. Ik wens even in herinnering te brengen dat de Koning het bevel houdt over de krijgsmacht. De tekst van de Grondwet is weliswaar gewijzigd, maar inhoudelijk is alles status quo gebleven. Wij wensen geen nieuwe grote discussie over de koninklijke bevoegdheid dienaangaande op gang te brengen. In het verleden heeft dit ons land al te veel verdeeld.

Mijn derde opmerking gaat over paragraaf 6. Voor verdragen met betrekking tot de Europese Gemeenschappen wordt niet alleen in een bekrachtiging door de Kamers, maar ook in een voorafgaande informatieverplichting aan de Kamers voorzien. Ook deze bepaling van informatieverplichting is nieuw in ons grondwettelijk stelsel. Deze bepaling biedt, samen met het nieuwe artikel 92^{quater} van de bijzondere wet inzake informatieverplichting van voorstellen van verordeningen, richtlijnen of andere normatieve rechtshandelingen vanuit de Europese instellingen een kans voor een herwaardering van het Parlement.

De toekomst zal uitwijzen of het Parlement van deze nieuwe regels gebruik zal maken om de groeiende internationale en supranationale wetgeving een sterkere democratische inslag te bezorgen en om ze duidelijker in onze rechtsorde te integreren.

De toekomst zal eveneens uitwijzen of deze nieuwe constitutionele en bijzondere bepalingen een veranderd gewoonterecht zullen meebrengen in de verhouding Regering-Parlement bij het nemen van beslissingen inzake buitenlands beleid al dan niet met bijbehorende militaire implicaties.

Dit gewoonterecht kan evolueren naar een systeem van voorafgaandelijke toelatingen van de Kamers. In dat geval volgen wij het stelsel van de voorafgaande machtigingen, wat vooralsnog echter nog niet de regel is. De toekomst en het gebruik door Parlement en Regering zullen uitmaken welke richting wij uitgaan.

Naar aanleiding van amendementen bij andere artikelen in de senaatscommissie voor de Herziening van de Grondwet werd voorgesteld om met betrekking tot deze materies een bijzondere rol toe te kennen aan de Senaat. Een dergelijk voorstel moet een kans krijgen bij de verdere behandeling van de bijzondere wetgeving. Ik zou er geen bezwaar tegen hebben indien wij bij de bespreking in de commissie voor de Herziening van de Grondwet over de bijzondere wet een amendement zouden bespreken met de volgende tekst: « De Kamers kunnen hun advies over deze voorstellen aan de Koning geven overeenkomstig de nadere regelen, bepaald door de verzoeningscommissie, bedoeld in artikel 41, paragraaf 5, van de Grondwet. De Raden kunnen hun advies over deze voorstellen aan hun Regering geven. » Het spreekt vanzelf dat dit amendement kadert in de huidige bespreking in commissie en dat het rekening houdt met de goedkeuring van artikel 41, inbegrepen de nieuwe bepaling in paragraaf 5.

De toekomstige Senaat kan, indien hij hiertoe bereid is, alleen op grond van wat wij hebben goedgekeurd met betrekking tot artikel 27 van de Grondwet, een bijzonder grote rol spelen inzake Europese aangelegenheden. Dit hangt echter niet af van de Regering, maar van de toekomstige senatoren.

Ik herhaal graag dat ik tevreden ben over het feit dat in het voorgestelde artikel 68 een regeling is uitgewerkt voor het verdragsrecht van Gemeenschappen en Gewesten, waarbij noch het buitenlands beleid van het land, noch de Europese samenwerkingvormen in het gedrang zullen komen. (Applaus.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Lozie.

De heer Lozie. — Mijnheer de Voorzitter, het voorstel tot herziening van artikel 68 van de Grondwet met de eraan gekoppelde voorstellen van wet en van bijzondere wet die hier vandaag worden besproken, zijn vrij belangrijk.

Ik zal vier bedenkingen formuleren om een aantal gedachten te ondersteunen die ons, als groenen, bezighouden.

Het eerste punt betreft het basisprincipe. In artikel 68 wordt het principe van het verdragsrecht voor de deelgebieden en voor ons land ingeschreven. Er worden tevens regels vastgelegd voor de vertegenwoordiging van Vlaanderen, van Wallonië, van het Brussels Gewest en van de Franse en de Vlaamse Gemeenschap in internationale organisaties. Het bepaalt de rechtspositie van onze Gemeenschappen en Gewesten. Dit was wellicht het belangrijkste besluit dat uit de dialoog, die in het voorjaar werd gevoerd, naar voren is gekomen. Het is echter geen eenvoudig besluit; het betekent een zoeken naar een delicaat evenwicht tussen enerzijds, de rechten van de Gemeenschappen en de Gewesten en anderzijds, de coherentie van het buitenlands beleid. Niemand kan vandaag voorspellen dat het voorstel hiervoor een perfecte oplossing is, maar in elk geval betekent het een concrete oplossing.

Een ander aspect ligt voor ons moeilijker, namelijk het debat over de bevelvoering over de krijgsmacht. Collega Ludo Dierickx heeft hierop reeds duidelijk gealludeerd. Het voorstel heeft duidelijk gekozen voor de huidige status-quo in de verhouding tussen Regering en Parlement met betrekking tot de bevelvoering over de krijgsmacht.

Wij bevinden ons nochtans in een nieuwe situatie. De internationale context is nog niet uitgegroeid tot een gewoonterecht en het is duidelijk zeer nieuw dat internationale organisaties herhaaldelijk een beroep doen op de Belgische krijgsmacht om deel te nemen aan militaire operaties die meestal, maar niet uitsluitend, van humanitaire aard zijn.

Deze interventies kunnen belangrijke politieke complicaties meebrengen en hebben steeds gevolgen voor het Belgisch buitenlands beleid. Een politiek debat in de Kamers is dan ook noodzakelijk. Dit kan ook plaatshebben, vermits er steeds voldoende tijd is tussen het moment waarop een land om deelname wordt gevraagd en de uiteindelijke militaire operatie. Wij hadden hierover een amendement voorbereid, maar er is gebleken dat een grondiger debat gewenst is. Naar aanleiding van deze bespreking willen wij dan ook in onze uiteenzettingen het probleem duidelijk aankaarten en wij hopen dat een grondig debat spoedig zal plaatshebben.

Door deze grondswetwerving krijgen Raden en Kamers meer mogelijkheden om bij internationale verdragen hun invloed te laten gelden. Dit is een duidelijke optie van het voorstel. De Kamers worden over Europese verdragen reeds ingelicht van bij het begin van de besprekingen. Zij ontvangen het ontwerp van verdrag reeds vóór de ondertekening; dat is nu ook in dit voorstel bepaald. Het zal nog moeten blijken hoe dit concreet werkt, maar in elk geval beschikken de Kamers nu over een grondwettelijk middel om op dit vlak hun gezag te laten gelden en dat is zeker positief.

Mijn laatste opmerking gaat over het belang van de loyaliteit, het belang van de middelpuntzoekende krachten die in ons land blijvend nodig zullen zijn. Het voorstel bepaalt dat akkoorden en verdragen die betrekking hebben op deelgebieden slechts kracht van wet krijgen indien zij door de betrokken Raden worden goedgekeurd.

Positief betekent dit dat elke deelgroep van de bevolking mee beslist over materies die hem aanbelangen. Het gaat hierbij dus om een duidelijk democratisch recht. Negatief uitgedrukt betekent het dat elk deelparlement beschikt over een vetorecht tegenover akkoorden en verdragen. De praktijk zal moeten uitwijzen of de deelgebieden van ons land constructief met elkaar willen samenleven dan wel of elke deelgemeenschap haar democratisch recht zal aanwenden om samenleven onmogelijk te maken.

Laten we hopen dat dit laatste niet gebeurt. Democratie regelt men niet in wetteksten, in publikaties of geleerde boeken. Democratie is in de eerste plaats een levenshouding die men ook in de dagelijkse omgang moet waarmaken. Er moet uiteraard regelgeving zijn, maar hoe belangrijk zij ook is, zij blijft secundair.

De individuele en collectieve houding is volgens mij belangrijker. Dit is eigenlijk de grondvoorwaarde voor de verdere ontwikkeling van een federale Staat.

Deze ontwikkeling hebben wij als groenen willen steunen, en steunen wij ook vandaag nog. Precies omdat ze niet leidt naar een separatistische samenleving, waar elke bevolkingsgroep zich in zijn eigen clubje opsluit en zich naar de buitengrens toe beschermt tegen de andere die over die grens woont.

Een dergelijke samenleving willen wij, groenen, niet helpen uitbouwen. Wij wensen een samenleving waarin verschillende groepen samenleven in een zelfde entiteit, vandaag nog in België, in een heel nabije toekomst in de federale Staat België, en laat ons hopen, zo snel mogelijk in een democratisch-federaal gestructureerd Europa. Wij wensen dus een rijke samenleving van verschillende entiteiten die met elkaar willen samenleven. De groenen hebben die tendens willen steunen. Wij hopen dat met de voorstellen die nu worden behandeld een belangrijke stap in die richting kan worden gedaan. (Applaus.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Vandenberghe.

De heer Vandenberghe. — Mijnheer de Voorzitter, in de eerste plaats sluit ik mij aan bij de hulde en de dank die aan de rapporteur, de heer Cerexhe, is gebracht. De kwaliteit van het verslag en de getrouwe weergave van de discussie laten mij toe enkele algemene beschouwingen te maken in het licht van het verslag en van de tot op heden gevoerde discussie.

Men heeft in de loop van de dag veel punten aangesneden die niet rechtstreeks met artikel 68 van de Grondwet te maken hebben.

Het lijkt mij dat artikel 68, zoals het wordt voorgesteld, voldoende waardevol is om er even te blijven bij stilstaan.

Met welke problemen werd ons land geconfronteerd in verband met de toepassing van het verdragsrecht?

Er bestaat geen twijfel over dat een federale Staat volwaardig op de internationale scène wordt erkend, daarin begrepen de erkenning van het verdragsrecht. De verdragsbevoegdheid van de deelstaten zelf in een federale Staat is verre van onbetwist.

De bijzonderste reden waarom deze vraag zowel politiek als juridisch wordt betwist, is te wijten aan het feit dat er geen type van een federale Staat bestaat. Er zijn meerdere federale Staten, met elk hun eigen kenmerken. De machtsverdeling op internationaal vlak tussen de federale Staat en de deelstaten is zo verscheiden dat gemeenschappelijke karaktertrekken bezwaarlijk erkennbaar zijn. Reeds jaren werd een discussie gevoerd over twee vragen. Welke verdragsluitende bevoegdheid kan een gefedereerde Staat bezitten? En onder welke voorwaarden wordt deze bevoegdheid toegewezen?

Een op internationaal vlak erkende Staat heeft de bevoegdheid verdragen te sluiten. Artikel 6 van de Conventie van Wenen op het verdragsrecht laat daarover geen enkele twijfel bestaan. De bevoegdheid om verdragen te sluiten, is geen gemeenschappelijk kenmerk van gefedereerde Staten. Aldus formuleert het internationaal recht geen pasklaar antwoord op de vraag of deelstaten verdragen kunnen sluiten in de zin van de Conventie van Wenen, maar het verzet zich daar evenmin tegen. De enige voorwaarde die het internationaal recht stelt, is dat lidstaten ter zake over een voldoende graad van autonomie beschikken. De deelstaten moeten in staat zijn de internationale verplichtingen die ze in een verdrag hebben ondertekend, na te leven.

Daartoe verwijst het internationaal recht naar de relevante bepalingen in de Grondwet van de federale Staten, het *renvoi*, de verwijzing. Met andere woorden, de relevante basis voor de verdragsbekwaamheid van de deelstaten is al dan niet te lezen in een specifieke grondwettelijke regeling.

Het voorgestelde artikel 68 van de Grondwet erkent ondubbelzinnig het verdragsrecht van de Gemeenschappen en Gewesten voor de aangelegenheden waarvoor zij door of krachtens de Grondwet bevoegd zijn.

Het aan de Gemeenschappen en Gewesten toegekende verdragsrecht is een autonoom recht maar de «effectuering» ervan hangt in een aantal omstandigheden af van de houding van de federale overheid. Deze coherente «effectuering» is inhoudelijk en procedureel geregeld in artikel 2 van het voorstel van bijzondere wet betreffende de internationale betrekkingen van de Gemeenschappen en de Gewesten.

Het gaat dus om een autonome maar in zekere mate afhankelijke verdragsluitende bevoegdheid. Dergelijke benadering is niet nieuw — in tegenstelling tot wat soms denigrerend wordt gezegd — en wordt vergelijkender wijze ook in sommige andere federale landen aangetroffen, zoals in Duitsland en Zwitserland.

Verder biedt de voorgestelde regeling ook voldoende waarborgen dat de Gemeenschappen en Gewesten hun internationaal opgenomen verplichtingen zullen naleven. In het bijzonder moet de substitutiebevoegdheid van de federale Staat onderstreep worden om in de gemeenschaps- en gewestmateries de internationale of supranationale verplichtingen te doen naleven. Het is een regel die de internationale geloofwaardigheid van ons land ten goede komt.

In dit verband wens ik een opmerking te formuleren betreffende het advies van de Raad van State onder artikel 2, bijzondere wet internationale betrekkingen.

De Raad van State stelt: « 1° De vraag of een deelgebied internationale rechtspersoonlijkheid bezit om een bepaalde handeling te stellen, in het onderhavige geval het sluiten van een verdrag, moet eerst op basis van het interne recht beantwoord worden; de deelgebieden van een federatie kunnen immers alleen over de bevoegdheid tot het sluiten van verdragen beschikken als die hen door de federale Grondwet worden toegekend. Maar ook al is het toekennen van die bevoegdheid een noodzakelijke voorwaarde opdat de deelgebieden over de *treaty-making power* zouden beschikken, toch moeten de vreemde Staten en vooral de internationale organisaties ermee instemmen dat zij met de politieke deelgebieden van een federale Staat moeten onderhandelen.

Het voorgestelde artikel 81 bevat geen enkele bepaling die naar die stelling verwijst en hieromtrent regels uitvaardigt, maar op te merken valt dat artikel 68 van de Grondwet dat herzien wordt, evenmin die aangelegenheid regelt, althans niet uitdrukkelijk. »

Dit advies gaf ook aanleiding tot volgende vraag in de commissie. Wat gebeurt er wanneer een potentiële medeverdragsluitende partij, een andere Staat of een internationale organisatie in een aangelegenheid die tot de bevoegdheden van de Gemeenschappen of de Gewesten behoort, een verdrag met de deelgebieden weigert?

Naar mijn oordeel kan men deze vraag niet in die vorm stellen. De internationale erkenning van een federale Staat impliceert immers de erkenning van de federale Grondwet en de daarin geregelde bevoegdheidsverklaring op internationaal vlak.

De uitgangspunten van het internationaal recht kunnen toch niet zo worden gelezen dat de verdragsluitende bevoegdheid van de deelstaten niet bepaald wordt door de eigen Grondwet, maar door de houding van andere Staten. Dit zou een bijkomend *renvoi*, een bijkomende verwijzing, betekenen met een verdere verwijdering van de burger en de in eigen land bestaande opvattingen tot gevolg. Dergelijk standpunt kan bezwaarlijk met het subsidiariteitsbeginsel worden verzoend.

Een bijkomende opmerking betreft paragraaf 5 van artikel 68 van de Grondwet, waarop in de commissie geen commentaar werd gegeven.

Ik heb zojuist kennis genomen van die interpretatie van die paragraaf door collega Arts. Wij hadden hierover niets afgesproken, maar ik kwam tot een totaal andere interpretatie.

Paragraaf 5 van artikel 68 bevestigt een opvatting die in de rechtsleer soms werd betwist, namelijk dat de Koning in overeenstemming met de Executieven verdragen kan opzeggen. Deze opzegging moet, in tegenstelling met de gesloten verdragen, niet door het Parlement of de Raden worden goedgekeurd.

De redenen hiervoor zijn de autonome bevoegdheid van de uitvoerende macht, van de Koning, om verdragen te sluiten en de eigen juridische intensiteit van de aard van de goedkeuring of de afwijzing in het Parlement. De bevoegdheid om verdragen te sluiten is geen parlementaire bevoegdheid, maar een van de uitvoerende macht.

Wanneer een verdrag wordt opgezegd, verdwijnt de regel voor die Staat uit de internationale rechtsorde. Deze regel moet dan ook niet meer uit de interne rechtsorde worden verwijderd, daar hij niet meer op internationaal vlak wordt geformuleerd. De belangrijkste recente publikatie hierover is de bijdrage van profes-

sor Verhoeven in het liber amicorum professor Dumont. Hierin wordt het standpunt zeer uitvoerig, met bespreking van de rechtsleer, daaromtrent uiteengezet.

De heer Dierickx bracht hier vandaag een standpunt naar voor dat mijns inziens een nieuwe mythe dreigt te worden. Uit paragraaf 2 van artikel 16 van het voorstel van bijzondere wet leidt hij af dat het volstaat dat één Gemeenschap of Gewest niet instemt met een bepaald verdrag, opdat de nationale Staat het verdrag niet kan onderschrijven of ratificeren. Er zou dus een vetorecht zijn van de Gemeenschappen en de Gewesten.

Ik deel deze mening volstrekt niet. Het is mijns inziens een te ongenueanceerde benadering van het internationale recht. Het internationale recht biedt voldoende mogelijkheden om op deze situatie in te spelen. Een van de mogelijkheden bestaat erin dat de federale Staat een verdrag ondertekent, maar hierbij uitdrukkelijk voorbehoud maakt voor omstrede bepalingen wat betreft hun toepassing op het grondgebied van een van de Gemeenschappen of Gewesten. Het verdrag is dan voor al het overige van toepassing.

Mijnheer de Voorzitter, de Zwitserse kantons en de Duitse *Länder* nemen reeds geruime tijd hun eigen traditionele plaats in op de internationale scène. Voor de deelstaten in de Verenigde Staten en de provincies in Canada is dit eerder een recent fenomeen.

De Gemeenschappen en de Gewesten uit België vervoegen nu de kleine groep gefedereerde Staten met eigen verdragsluitende bevoegdheid. Dergelijke gebeurtenis is historisch, maar het is niet zeker dat belangrijke historische gebeurtenissen altijd de verdiende aandacht krijgen. Deze nieuwe regeling beantwoordt tevens aan de noodzaak om de internationale trend van het politieke en maatschappelijke leven, conform het subsidiariteitsbeginsel, dichter bij de burger te brengen. Ik ga er, in tegenstelling met collega Goovaerts, niet van uit dat de internationale intensiteit van onze samenleving zal afnemen, integendeel. Welnu, na de goedkeuring van artikel 68 van de Grondwet zal ons land over betere juridische en democratische middelen beschikken om aan deze toenemende internationale trend een eigen, autonome inhoud te geven. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Dierickx.

De heer Dierickx. — Mijnheer de Voorzitter, het verheugt mij dat collega Vandenberghe is ingegaan op mijn stelling. Ik verzoek hem echter niet alleen tegen mij te argumenteren maar ook tegen de Eerste minister die in de commissie verklaard heeft — zoals trouwens blijkt uit het verslag dat wij hebben goedgekeurd — dat hij van oordeel is dat, wanneer een verdrag eveneens betrekking heeft op gewest- of gemeenschapsaangelegenheden, elke Raad de ratificatie van het verdrag kan verhinderen. Hij spreekt in dat verband ook over de totaliteit van het verdrag. Wij moeten bijgevolg de discussie aangaan met de Eerste minister. Ik kan mij nauwelijks indenken dat men bijvoorbeeld het Verdrag van Maastricht in bepaalde gedeelten van ons land slechts gedeeltelijk zou moeten toepassen.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Vandenberghe.

De heer Vandenberghe. — Mijnheer de Voorzitter, de Eerste minister zal natuurlijk zijn standpunt zelf uiteenzetten maar ik wil toch even het volgende zeggen aan de heer Dierickx.

De reserve bij ondertekening van internationale verdragen is een gebruikelijke clause. Ik verwijs hier onder meer naar Spanje waar bij de ondertekening van verschillende internationale verdragen de externe gebieden zoals de Canarische eilanden worden uitgesloten voor de toepassing van sommige bepalingen van die verdragen. Dat is a priori niet te verwachten. Het is een technisch middel om een blokkering te doorbreken. Het heeft toch geen zin van in het begin uit te gaan van een vetobevoegdheid van de Gemeenschappen en de Gewesten voor materies van internationale aard die veel meer dan het nationaal recht zijn gericht op het nuttig effect van de gestelde handeling.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Dierickx.

De heer Dierickx. — Mijnheer Vandenberghe, ik meen dat er in bepaalde gevallen een mouw aan te passen is, maar dat het steeds is zoals u daarnet heeft verklaard, kan ik moeilijk geloven.

De Voorzitter. — Het woord is aan de Eerste minister.

De heer Dehaene, Eerste minister. — Mijnheer de Voorzitter, vooreerst in te gaan op het debat wil ik aan de heer Vandenberghe zeggen dat er geen contradictie is tussen wat hij beweert en wat ik heb verklaard. Mijn antwoord in de commissie betrof een verdrag waarbij een dergelijk voorbehoud niet is gemaakt. Wat de heer Vandenberghe naar voren brengt is een juridische techniek waarmee men kan vermijden dat men wordt geconfronteerd met een vetorecht.

Mijnheer de Voorzitter, de herziening van artikel 68 van de Grondwet is inderdaad — het werd hier reeds gezegd — een historisch moment. De manier waarop de herziening gebeurde staat bovendien model voor goed parlementair werk en voor een uitstekende samenwerking tussen Parlement en Regering.

Cet excellent rapport émane, une fois de plus, de M. Cerexhe, qui avait déjà synthétisé les travaux de la commission mixte Chambre-Sénat, travaux dont découle, en fait, le texte débattu aujourd'hui. Nous sommes parvenus à un accord, dans le cadre du dialogue de Communauté à Communauté, sur la base du rapport de cette commission mixte. Un groupe gouvernemental présidé par le professeur Alen, à l'époque chef de cabinet du Premier ministre, a d'ailleurs poursuivi ce travail.

L'accord conclu lors du dialogue et le texte dont nous discutons aujourd'hui ont donc pour base ces deux rapports. Le texte proposé est l'aboutissement de longs et difficiles débats, au cours desquels les idées ont mûri. Le rôle du Sénat a été particulièrement important à cet égard.

Artikel 68 van de Grondwet verleent aan Gewesten en Gemeenschappen voortaan het recht verdragen af te sluiten. Dit artikel ligt van oudsher aan de basis van onze internationale relaties. Van de herziening werd gebruik gemaakt om het te moderniseren en aan te passen aan de nieuwe evolutie.

Zoals de heer Arts heeft benadrukt bevat dit artikel belangrijke nieuwe elementen. Voortaan zullen alle internationale verdragen aan de goedkeuring van het Parlement worden voorgelegd. Dit impliceert een volwaardige procedure, zoals tijdens de besprekingen in de commissie voor de Herziening van de Grondwet en de Hervorming der Instellingen nog werd benadrukt. Volgens het departement van Buitenlandse Zaken worden in het huidige systeem van de ongeveer 180 afgesloten verdragen slechts een 50-tal aan het Parlement ter ratificering voorgelegd. De goedkeuring van het nieuwe artikel 68 zal dus heel wat extra werk voor het Parlement meebrengen. Om toch niet te veel vertraging op te lopen vraagt Buitenlandse Zaken dat voor bepaalde verdragen een versnelde procedure zou worden gevolgd, maar dit probleem moet later worden geregeld.

Een ander belangrijk nieuw element in dit grondwetsartikel is de verwijzing naar de Europese dimensie. De Europese verdragen moeten voorafgaand ter informatie en met de mogelijkheid voor advies, aan de Kamers worden voorgelegd. In de geest van dit artikel zou dit volgens mij ook moeten gebeuren voor alle verdragen die de gezagsoverdracht aan supranationale instellingen betreffen.

A ce propos, je voudrais soutenir la suggestion de notre collègue, M. Arts, tendant à compléter l'article 92^{quater} de la proposition de loi spéciale, lequel introduit également une nouveauté, à savoir la transmission des directives européennes aux Chambres et aux Conseils, tout en laissant la possibilité à ces derniers d'émettre éventuellement un avis sur ces directives. L'organe de coordination ou de concertation de la Chambre et du Sénat, que nous envisageons de créer dans le cadre de la nouvelle Constitution, serait chargé d'éviter les doubles emplois et d'organiser le travail en fonction des priorités.

Si cette modification n'est pas effectuée immédiatement, c'est parce que M. Arts a fait état de l'article 41 (nouveau) de la Constitution auquel il est difficile de se référer tant qu'il n'est pas procédé à la révision.

Hoewel de Grondwet potentieel aan Gewesten en Gemeenschappen al de mogelijkheid gaf verdragen af te sluiten, stond dit niet met zoveel woorden in de Grondwet. Met het nieuwe artikel 68 wordt dat een feit.

Ik ben het met de heer Dierickx eens dat dit een federale regeling ad hoc is, eigen aan ons federalisme dat exclusieve bevoegdheden toekent aan Gewesten, Gemeenschappen en nationale overheid.

Ik wil ook degenen waarschuwen die ons al te gemakkelijk een bepaald prototype van federalisme voorhouden. Het federalisme als dusdanig bestaat niet. Al kunnen federale Staten gemeenschappelijke kenmerken hebben, toch heeft elk federaal land eigen, specifieke kenmerken en in België is dat zeker het geval.

Een aantal punten die hier ter sprake kwamen, werden ook al in de commissie verduidelijkt. Zo verwijst ik naar de stelling van de heer Erdman die verklaarde dat verdragen alleen het voorwerp kunnen zijn van een wetsontwerp, niet van een voorstel van wet.

Ik ben het eens met het antwoord dat de heren Cerexhe en Vandenberghe hebben gegeven aan de heer Arts inzake de opzeggingsmogelijkheid en de juridische weerslag van de opzegging van een verdrag door de Regering.

Wij ronden vandaag de bespreking af van de herziening van een eerste grondwetsartikel in een lange reeks. Het is echter een zeer belangrijk artikel. Na de lange discussie kan het in zekere zin als een orgelpunt worden beschouwd. Met dit artikel dat verdragsrecht toekent aan Gewesten en Gemeenschappen zijn wij, weliswaar niet als eerste, maar toch wel een beetje pioniers om de deelgebieden op het internationale forum te laten optreden.

Tot besluit wil ik nogmaals herhalen dat de herziening van artikel 68 van de Grondwet het resultaat is van voorbeeldig parlementair werk. Ik hoop dat de verdere grondwetsherziening en de institutionele hervorming waarvan de bespreking in de commissie is aangevat, in dezelfde goede sfeer kan verlopen. Bij deze gelegenheid feliciteer ik ook de oppositie voor haar constructieve bijdrage zowel in de commissie als hier in de openbare vergadering.

Graag beaam ik ook wat de heer Schiltz vanmorgen zegde. Eenmaal deze hervorming goedgekeurd, moeten wij de draagwijdte ervan aan onze vertegenwoordigers in het buitenland duidelijk maken, zodat de nieuwe dimensie van onze instellingen in het buitenland goed wordt uitgelegd en verwerkt. Alleen dan kunnen de nieuwe instellingen zowel in binnen- als buitenland optimaal functioneren. Onze federale structuur kan daar alleen maar bij winnen en daarom zal de Regering zich hiervoor ten volle inzetten. (Applaus.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Dierickx.

De heer Dierickx. — Mijnheer de Eerste minister, ik redeneer geenszins vanuit een prototype. Ik aanvaard dat ons federalisme een federalisme ad hoc is of wat wij noemen een federalisme sui generis, maar dat betekent niet dat van alles kan worden wegge-moffeld.

In de internationale besluitvorming sluipen al zo gemakkelijk ondemocratische werkwijzen binnen. Over haar buitenlandse politiek, over het sluiten van verdragen of over het verdedigen van standpunten in internationale en supranationale organismen moet de federale Regering evenwel kunnen worden ondervraagd door een rechtstreeks verkozen lichaam. Door de omstandigheden worden wij nu gedwongen te werken met interministeriële conferenties die de beslissingen voorbereiden, die bepalen welk standpunt de minister van Buitenlandse Zaken bijvoorbeeld in de Europese Ministerraad inneemt. Wij moeten durven toegeven dat deze aldus geïnstitutionaliseerde manier van werken niets te maken heeft met een of ander prototype, maar dat het gaat om een democratisch probleem.

Tot nu toe hebben wij daarmee nog geen ernstige moeilijkheden gehad, maar als de minister van Buitenlandse Zaken zich morgen in de Europese Ministerraad moet onthouden omdat één van onze Gewesten of Gemeenschappen «niet» heeft gezegd, dan kan er wel degelijk een probleem rijzen. Wij mogen dat probleem niet uit de weg gaan onder het voorwendsel dat wij geen enkel prototype tot voorbeeld kunnen nemen. Het gaat hier om een fundamenteel probleem van democratie en onze parlementaire en federale democratie moet nederig genoeg zijn om te erkennen dat zij dit probleem niet heeft kunnen oplossen.

De heer Dehaene, Eerste minister. — Mijnheer Dierickx, het voorbeeld dat u aanhaalt, heeft te maken met de werking van supranationale instellingen en meer bepaald van de Europese Gemeenschap. Over de manier waarop wij daar moeten optreden bestaan er inderdaad nog problemen, die met goede afspraken moeten worden opgelost. Ook Duitsland en andere landen van Europa hebben gelijkaardige problemen. Zij komen voornamelijk hieruit voort dat de Europese Gemeenschap enkel de nationale lidstaten erkent. Het is mijn overtuiging dat de evolutie niet alleen in België maar in heel wat landen van Europa de Europese Gemeenschap voor de uitdaging zal plaatsen om de regio's meer aan bod te laten komen. De Raad van Regio's is reeds een eerste stap in die richting.

De heer Dierickx. — Mijnheer de Eerste minister, wat de toekomst ons zal brengen is een andere zaak, maar vooralsnog worden problemen van democratie niet via bijkomende afspraken geregeld. De democratie speelt zich af in het rechtstreeks verkozen Parlement en niet via bijkomende afspraken al dan niet in het kader van samenwerkingsakkoorden.

Ik pleit voor realiteitszin ter zake: wij moeten toegeven dat er een probleem bestaat. In de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen hebben alle betrokken ministers dat ten andere ook toegegeven.

Nu kan u toch niet beweren dat een imperatief mandaat democratisch is. Zulks heeft ook tot gevolg dat de besluitvorming op Europees niveau wordt bemoeilijkt. Normaal moet onze minister vrije hand hebben om te kunnen onderhandelen. Wanneer één van de Gemeenschappen of Gewesten neen zegt, is hij gebonden en moet hij zich bij de stemming onthouden. Wij moeten toegeven dat dit een zwakte is van ons zogenaamd federaal systeem. Wij huldigen overigens steeds het subsidiariteitsbeginsel.

Wanneer iets op een lager niveau niet op een democratische wijze kan worden opgelost, moet worden geprobeerd het op een hoger niveau op een democratische wijze te regelen. Het systeem dat wordt voorgesteld voorziet geen democratische oplossing op het hoger niveau maar een technocratische en diplomatieke oplossing die buiten de parlementaire controle valt.

De Voorzitter. — Daar niemand meer het woord vraagt, is de beraadslaging gesloten.

Plus personne ne demandant la parole, la discussion est close.

L'article unique de la proposition est ainsi rédigé:

Enig artikel. Artikel 68 van de Grondwet wordt vervangen door de volgende bepaling:

« Art. 68. § 1. De Koning heeft de leiding van de buitenlandse betrekkingen, onverminderd de bevoegdheid van de Gemeenschappen en de Gewesten om de internationale samenwerking te regelen, met inbegrip van het sluiten van verdragen, voor de aangelegenheden waarvoor zij door of krachtens de Grondwet bevoegd zijn.

Hij voert het bevel over de krijgsmacht, stelt de staat van oorlog vast alsook het einde van de vijandelijkheden. Hij geeft daarvan kennis aan de Kamers, zodra het belang en de veiligheid van de Staat het toelaten, onder toevoeging van de passende mededelingen.

Geen afstand, geen ruil, geen toevoeging van grondgebied kan plaatshebben dan krachtens een wet.

§ 2. De Koning sluit de verdragen, met uitzondering van die welke betrekking hebben op de aangelegenheden bedoeld in § 3. Deze verdragen hebben eerst gevolg nadat zij de instemming van de Kamers hebben verkregen.

§ 3. De overeenkomstig de artikelen 59bis, § 1, eerste lid, 59ter, § 1, eerste lid, en 107quater opgerichte Executieven sluiten, ieder wat haar betreft, de verdragen die betrekking hebben op de aangelegenheden waarvoor hun Raad bevoegd is. Deze verdragen hebben eerst gevolg nadat zij de instemming van de Raad hebben verkregen.

§ 4. Een wet aangenomen met de in artikel 1, laatste lid, bepaalde meerderheid, stelt de nadere regelen vast voor het sluiten van de verdragen bedoeld in § 3 en van de verdragen die niet uitsluitend betrekking hebben op de aangelegenheden waarvoor de Gemeenschappen of de Gewesten door of krachtens de Grondwet bevoegd zijn.

§ 5. De Koning kan de verdragen die vóór de inwerkingtreding van dit artikel gesloten werden en betrekking hebben op de in § 3 bedoelde aangelegenheden, opzeggen in overeenstemming met de betrokken Executieven.

De Koning zegt deze verdragen op indien de betrokken Executieven Hem daarom verzoeken. Een wet aangenomen met de in artikel 1, laatste lid, bepaalde meerderheid regelt de procedure bij gebreke van overeenstemming tussen de betrokken Executieven.

§ 6. Van bij het begin der onderhandelingen over elke herziening van de Verdragen tot oprichting van de Europese Gemeenschappen en van de verdragen en akten waarbij deze Verdragen zijn gewijzigd of aangevuld, worden de Kamers daarover geïnformeerd. Zij krijgen kennis van het verdragontwerp vóór de ondertekening ervan.

§ 7. Om de naleving van internationale of supranationale verplichtingen te verzekeren, kunnen de in de artikelen 26 en 29 bedoelde machten, mits de door de wet bepaalde voorwaarden worden nageleefd, tijdelijk in de plaats treden van de in de artikelen 59bis, § 1, 59ter, § 1, en 107quater bedoelde organen.

De wet bedoeld in het vorenstaande lid moet worden aangenomen met de in artikel 1, laatste lid, bepaalde meerderheid.

Overgangsbepaling

Tot de inwerkingtreding van de wetten bedoeld in artikel 68, §§ 4 en 7, blijven de hierna volgende bepalingen van toepassing:

De Koning voert het bevel over land- en zeemacht, verklaart de oorlog, sluit de vredesverdragen, de verdragen van bondgenootschap en de handelsverdragen. Hij geeft daarvan kennis aan de Kamers, zodra het belang en de veiligheid van de Staat het toelaten, onder toevoeging van de passende mededelingen.

De handelsverdragen en de verdragen die de Staat zouden kunnen bezwaren of Belgen persoonlijk zouden kunnen binden, hebben eerst gevolg nadat zij de instemming van de Kamers hebben verkregen.

Geen afstand, geen ruil, geen toevoeging van grondgebied kan plaatshebben dan krachtens een wet. In geen geval kunnen de geheime artikelen van een verdrag de openbare artikelen teniet doen.»

Article unique. L'article 68 de la Constitution est remplacé par la disposition suivante:

« Art. 68. § 1er. Le Roi dirige les relations internationales, sans préjudice de la compétence des Communautés et des Régions de régler la coopération internationale, y compris la conclusion des traités, pour les matières qui relèvent de leurs compétences par ou en vertu de la Constitution.

Il commande les forces armées, et constate l'état de guerre ainsi que la fin des hostilités. Il en donne connaissance aux Chambres aussitôt que l'intérêt et la sûreté de l'Etat le permettent, en y joignant les communications convenables.

Nulle cession, nul échange, nulle adjonction de territoire, ne peut avoir lieu qu'en vertu d'une loi.

§ 2. Le Roi conclut les traités, à l'exception de ceux qui portent sur les matières visées au § 3. Ces traités n'ont d'effet qu'après avoir reçu l'assentiment des Chambres.

§ 3. Les Exécutifs créés conformément aux articles 59bis, § 1er, alinéa 1er, 59ter, § 1er, alinéa 1er, et 107quater concluent, chacun pour ce qui le concerne, les traités portant sur les matières qui relèvent de la compétence de leur Conseil. Ces traités n'ont d'effet qu'après avoir reçu l'assentiment du Conseil.

§ 4. Une loi adoptée à la majorité prévue à l'article 1er, dernier alinéa, arrête les modalités de conclusion des traités visés au § 3 et des traités ne portant pas exclusivement sur les matières qui relèvent de la compétence des Communautés ou des Régions par ou en vertu de la Constitution.

§ 5. Le Roi peut dénoncer les traités conclus avant l'entrée en vigueur du présent article et portant sur les matières visées au § 3, de commun accord avec les Exécutifs concernés.

Il dénonce ces traités si les Exécutifs concernés L'y invitent. Une loi adoptée à la majorité prévue à l'article 1er, dernier alinéa, règle la procédure en cas de désaccord entre les Exécutifs concernés.

§ 6. Dès l'ouverture de négociations en vue de toute révision des Traités instituant les Communautés européennes et des traités et actes qui les ont modifiés ou complétés, les Chambres en sont informées. Elles ont connaissance du projet de traité avant sa signature.

§ 7. Afin de garantir le respect des obligations internationales ou supranationales, les pouvoirs visés aux articles 26 et 29 peuvent, moyennant le respect des conditions fixées par la loi, se substituer temporairement aux organes visés aux articles 59bis, § 1er, 59ter, § 1er, et 107quater.

La loi visée à l'alinéa précédent doit être adoptée à la majorité prévue à l'article 1er, dernier alinéa.

Disposition transitoire

Jusqu'à l'entrée en vigueur des lois prévues à l'article 68, §§ 4 et 7, les dispositions suivantes restent d'application :

Le Roi commande les forces de terre et de mer, déclare la guerre, fait les traités de paix, d'alliance et de commerce. Il en donne connaissance aux Chambres aussitôt que l'intérêt et la sûreté de l'Etat le permettent, en y joignant les communications convenables.

Les traités de commerce et ceux qui pourraient grever l'Etat ou lier individuellement des Belges, n'ont d'effet qu'après avoir reçu l'assentiment des Chambres.

Nulle cession, nul échange, nulle adjonction de territoire, ne peut avoir lieu qu'en vertu d'une loi. Dans aucun cas, les articles secrets d'un traité ne peuvent être destructifs des articles patents. »

Einziger Artikel. Artikel 68 der Verfassung wird durch folgende Bestimmung ersetzt:

« Art. 68. § 1. Der König leitet die internationalen Beziehungen, unbeschadet der Zuständigkeit der Gemeinschaften und Regionen, die internationale Zusammenarbeit einschließlich des Abschlusses von Verträgen in den Angelegenheiten zu regeln, für die sie durch die Verfassung oder aufgrund der Verfassung zuständig sind.

Er befiehlt die Streitkräfte, stellt den Kriegszustand sowie das Ende der Kampfhandlungen fest. Er setzt die Kammern davon in Kenntnis, sobald das Interesse und die Sicherheit des Staates es erlauben, und fügt die angemessenen Mitteilungen hinzu.

Eine Gebietsabtretung, ein Gebietsaustausch und eine Gebiets-erweiterung dürfen nur aufgrund eines Gesetzes erfolgen.

§ 2. Der König schließt die Verträge ab mit Ausnahme derjenigen, die sich auf die in § 3 erwähnten Angelegenheiten beziehen. Diese Verträge werden erst wirksam, nachdem sie die Zustimmung der Kammern erhalten haben.

§ 3. Die gemäß den Artikeln 59bis § 1 Absatz 1, 59ter § 1 Absatz 1 und 107quater gebildeten Exekutiven schließen, jede für ihren Bereich, die Verträge ab in den Angelegenheiten für die ihr Rat zuständig ist. Diese Verträge werden erst wirksam, nachdem sie die Zustimmung des Rates erhalten haben.

§ 4. Ein Gesetz, das mit der in Artikel 1 letzter Absatz vorgesehenen Mehrheit angenommen wird, legt die Modalitäten fest für den Abschluß der in § 3 erwähnten Verträge und der Verträge, die sich nicht ausschließlich auf Angelegenheiten beziehen, für die die Gemeinschaften oder Regionen durch die oder aufgrund der Verfassung zuständig sind.

§ 5. Der König kann die vor Inkrafttreten des vorliegenden Artikels abgeschlossenen Verträge, die sich auf die in § 3 erwähnten Angelegenheiten beziehen, in gegenseitigem Einvernehmen mit den betroffenen Exekutiven aufkündigen.

Er kündigt diese Verträge auf, wenn die betroffenen Exekutiven ihn darum ersuchen. Ein Gesetz, das mit der in Artikel 1 letzter Absatz vorgesehenen Mehrheit angenommen wird, regelt das Verfahren im Falle fehlenden Einvernehmens zwischen den betroffenen Exekutiven.

§ 6. Ab Eröffnung der Verhandlungen im Hinblick auf jede Abänderung der Verträge zur Gründung der Europäischen Gemeinschaften und der Verträge und Akte, durch die diese Verträge abgeändert oder ergänzt werden, werden die Kammern darüber informiert. Sie werden vom Vertragsentwurf in Kenntnis gesetzt, bevor er unterzeichnet wird.

§ 7. Um die Einhaltung der internationalen oder überstaatlichen Verpflichtungen zu gewährleisten, können die in den Artikeln 26 und 29 erwähnten Gewalten unter Einhaltung der durch Gesetz festgelegten Bedingungen zeitweilig an die Stelle der in den Artikeln 59bis § 1, 59ter § 1 und 107quater erwähnten Organe treten.

Das im vorhergehenden Absatz erwähnte Gesetz muß mit der in Artikel 1 letzter Absatz bestimmten Mehrheit angenommen werden.

Übergangsbestimmung

Bis zum Inkrafttreten der in Artikel 68 §§ 4 und 7 vorgesehenen Gesetze finden folgende Bestimmungen weiterhin Anwendung:

Der König befiehlt die Land- und Seestreitkräfte, erklärt den Krieg und schließt die Friedens-, Bündnis- und Handelsverträge. Er setzt die Kammern davon in Kenntnis, sobald das Interesse und die Sicherheit des Staates es erlauben, und fügt die angemessenen Mitteilungen hinzu.

Die Handelsverträge und die Verträge, die dem Staat Lasten auferlegen oder belgische Staatsbürger persönlich verpflichten könnten, werden erst wirksam, nachdem sie die Zustimmung der Kammern erhalten haben.

Eine Gebietsabtretung, ein Gebietsaustausch und eine Gebiets-erweiterung dürfen nur aufgrund eines Gesetzes erfolgen. Auf keinen Fall dürfen die geheimen Artikel eines Vertrages die offenen Artikel aufheben. »

De stemming over deze bepaling, met bijzondere meerderheid, overeenkomstig artikel 131 van de Grondwet, heeft later plaats.

Il sera procédé ultérieurement au vote sur cette disposition, à la majorité qualifiée, conformément à l'article 131 de la Constitution.

PROPOSITION DE LOI SPECIALE SUR LES RELATIONS INTERNATIONALES DES COMMUNAUTES ET DES REGIONS

Discussion

VOORSTEL VAN BIJZONDERE WET BETREFFENDE DE INTERNATIONALE BETREKKINGEN VAN DE GEMEENSCHAPPEN EN DE GEWESTEN

Beraadslaging

M. le Président. — Nous abordons l'examen de la proposition de loi spéciale sur les relations internationales des Communautés et des Régions.

Wij vatten de bespreking aan van het voorstel van bijzondere wet betreffende de internationale betrekkingen van de Gemeenschappen en de Gewesten.

La discussion est ouverte.

De beraadslaging is geopend.

La parole est au rapporteur.

M. Cerexhe, rapporteur. — Monsieur le Président, je me réfère au rapport global que j'ai présenté ce matin.

M. le Président. — Plus personne ne demandant la parole dans la discussion, je la déclare close, et nous passons à l'examen des articles de la proposition de loi spéciale.

Daar niemand meer het woord vraagt in de beraadslaging verklaar ik ze voor gesloten en bespreken wij de artikelen van het voorstel van bijzondere wet.

Artikel één luidt:

Artikel 1. § 1. Artikel 16 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen wordt vervangen door de volgende bepaling:

« Art. 16. § 1. Instemming met de verdragen in de aangelegenheden waarvoor hij bevoegd is, wordt verleend door de betrokken Raad.

§ 2. De in § 1 bedoelde verdragen worden bij de bevoegde Raad door zijn Executieve ingediend.

Van bij het begin der onderhandelingen over elke herziening van de Verdragen tot oprichting van de Europese Gemeenschappen en van de verdragen en akten waarbij deze Verdragen zijn gewijzigd of aangevuld worden de Raden, elk wat hem betreft, daarover geïnformeerd. Zij krijgen kennis van het verdragsontwerp voor de ondertekening ervan.

§ 3. Wanneer de Staat is veroordeeld door een internationaal of supranationaal rechtscollege ten gevolge van het niet-nakomen van een internationale of supranationale verplichting door een Gemeenschap of een Gewest, kan de Staat in de plaats treden van de betrokken Gemeenschap of het betrokken Gewest, voor de uitvoering van het beschikkend gedeelte van de uitspraak op voorwaarde dat:

1° De betrokken Gemeenschap of het betrokken Gewest ten minste drie maanden voordien bij een met redenen omkleed en in Ministerraad overlegd koninklijk besluit in gebreke is gesteld;

Het koninklijk besluit bedoeld in het eerste lid, 1°, kan de termijn van drie maanden, bedoeld in dat lid, in spoedeisende gevallen inkorten;

2° De betrokken Gemeenschap of het betrokken Gewest door de Staat is betrokken bij de gehele procedure voor de regeling van het geschil, inbegrepen de procedure voor het internationaal of supranationaal rechtscollege;

3° In voorkomend geval, het samenwerkingsakkoord bedoeld in artikel 92bis, § 4ter, door de Staat is nageleefd.

De ter uitvoering van het eerste lid door de Staat genomen maatregelen houden op gevolg te hebben vanaf het ogenblik dat de betrokken Gemeenschap of het betrokken Gewest zich schikt naar het beschikkend gedeelte van de uitspraak.

De Staat kan de kosten van het niet-nakomen van een internationale of supranationale verplichting door een Gemeenschap of een Gewest verhalen op de betrokken Gemeenschap of het betrokken Gewest. Dat verhaal kan de vorm aannemen van een inhouding op de wettelijk aan de betrokken Gemeenschap of het betrokken Gewest over te dragen financiële middelen.»

§ 2. Aan dezelfde wet wordt een artikel 99 toegevoegd, luidende:

« Art. 99. De voorwaarden sub 2° en 3° van artikel 16, § 3, eerste lid, gelden enkel voor de toekomstige geschillen alsook voor de hangende geschillen vanaf de inwerkingtreding van de wetten bedoeld in artikel 68, §§ 4 en 7, van de Grondwet.»

Article premier. § 1er. L'article 16 de la loi spéciale du 8 août 1980 de réformes institutionnelles, est remplacé par la disposition suivante:

« Art. 16. § 1er. L'assentiment aux traités dans les matières qui relèvent de sa compétence, est donné par le Conseil concerné.

§ 2. Les traités visés au § 1er sont présentés au Conseil compétent par son Exécutif.

Dès l'ouverture des négociations en vue de toute révision des Traités instituant les Communautés européennes ainsi que les traités et actes subséquents qui les ont modifiés ou complétés, les Conseils, chacun pour ce qui le concerne, en sont informés. Elles ont connaissance du projet de traité avant sa signature.

§ 3. Après avoir été condamné par une juridiction internationale ou supranationale du fait du non-respect d'une obligation internationale ou supranationale par une Communauté ou une

Région, l'Etat peut se substituer à la Communauté ou à la Région concernée, pour l'exécution du dispositif de la décision aux conditions suivantes:

1° La Communauté ou la Région concernée doit avoir été mise en demeure trois mois auparavant par un arrêté royal motivé et délibéré en Conseil des ministres;

En cas d'urgence, le délai de trois mois prévu au premier alinéa, 1°, peut être abrégé par l'arrêté royal visé au même alinéa;

2° La Communauté ou la Région concernée doit avoir été associée par l'Etat à l'ensemble de la procédure du règlement du différend y compris la procédure devant la juridiction internationale ou supranationale;

3° Le cas échéant, l'accord de coopération prévu à l'article 92bis, § 4ter, doit avoir été respecté par l'Etat.

Les mesures prises par l'Etat en exécution du premier alinéa cessent de produire leurs effets à partir du moment où la Communauté ou la Région concernée s'est conformée au dispositif de la décision.

L'Etat peut récupérer, auprès de la Communauté ou de la Région concernée, les frais du non-respect par celle-ci d'une obligation internationale ou supranationale. Cette récupération peut prendre la forme d'une retenue sur les moyens financiers à transférer en vertu de la loi à la Communauté ou à la Région concernée.»

§ 2. Un article 99 est ajouté à la même loi, libellé comme suit:

« Art. 99. Les conditions sub 2° et 3° de l'article 16, § 3, alinéa 1er, sont seulement d'application aux différends futurs ainsi qu'aux différends en cours, à partir de la date de l'entrée en vigueur des lois visées à l'article 68, §§ 4 et 7, de la Constitution.»

Art. 2. Artikel 81 van de bijzondere wet wordt vervangen door de volgende bepaling:

« Art. 81. § 1. De Executieven informeren de Koning vooraf zowel van hun voornemen om onderhandelingen voor het sluiten van een verdrag aan te vatten als van elke daaropvolgende rechtshandeling die zij met het oog op het sluiten van het verdrag willen verrichten.

§ 2. Binnen dertig dagen na de ontvangst van de informatie kan de Ministerraad aan de betrokken Executieve en de voorzitter van de overeenkomstig artikel 31bis van de gewone wet van 9 augustus 1980 tot hervorming der instellingen opgerichte Interministeriële Conferentie voor het buitenlands beleid, betekenen dat er bezwaren bestaan tegen het voorgenomen verdrag. Die betekening schorst voorlopig de door de betrokken Executieve voorgenomen procedure.

§ 3. Binnen dertig dagen na de betekening beslist de Interministeriële Conferentie voor het buitenlands beleid volgens de procedure van de consensus.

De voorlopige schorsing bedoeld in § 2 wordt beëindigd vanaf het ogenblik dat de Interministeriële Conferentie vaststelt dat er geen bezwaren meer bestaan om de procedure van verdragsluiting voort te zetten. Bij gebreke daarvan eindigt de voorlopige schorsing, onverminderd § 4, dertig dagen na het verstrijken van de termijn bepaald in het eerste lid.

§ 4. Bij gebreke van consensus kan de Koning, binnen dertig dagen na het verstrijken van de in § 3, eerste lid, bedoelde termijn, bij een met redenen omkleed en in Ministerraad overlegd besluit, de schorsing bevestigen van de door de Executieve voorgenomen procedure, wanneer:

1° De verdragspartij niet door België is erkend;

2° België geen diplomatieke betrekkingen onderhoudt met de verdragspartij;

3° Uit een beslissing of handeling van de Staat blijkt dat de betrekkingen tussen België en de verdragspartij zijn verbroken, geschorst of ernstig in het gedrang zijn gekomen;

4° Het voorgenomen verdrag strijdig is met internationale of supranationale verplichtingen van België.

Het besluit wordt aan de betrokken Executieve ter kennis gebracht.

§ 5. Met naleving van de procedures bedoeld in de §§ 3 en 4 kan de Koning de uitvoering van de verdragen bedoeld in artikel 68, § 3, van de Grondwet opschorten om de redenen gesteld in § 4, 3° en 4°. Hij betekent Zijn beslissing aan de betrokken Executieve.

§ 6. De Executieven zijn gemachtigd tot het binden van de Staat in de Raad van de Europese Gemeenschappen waar een hunner leden België vertegenwoordigt overeenkomstig een samenwerkingsakkoord, zoals bedoeld in artikel 92bis, § 4bis.

§ 7. Voor de aangelegenheden waarvoor de Gemeenschappen of de Gewesten door of krachtens de Grondwet bevoegd zijn, dagvaardt de Staat een internationale rechtspersoon voor een internationaal of supranationaal rechtscollege op verzoek van de betrokken Executieve of Executieven.

Behoudens andersluidend samenwerkingsakkoord bedoeld in artikel 92bis, § 1, wordt het verzoek tot dagvaarding met het oog op overleg door de betrokken Executieve of Executieven betekend aan de voorzitter van de Interministeriële Conferentie voor het buitenlands beleid; de conferentie beslist binnen dertig dagen volgens de procedure van de consensus. Bij gebreke van consensus dagvaardt de Koning onverwijld de internationale rechtspersoon.

In geen geval kan de procedure bedoeld in het voorgaande lid tot gevolg hebben dat de vordering niet binnen de gestelde termijnen kan worden ingediend.

Indien het geschil bedoeld in het eerste lid niet uitsluitend betrekking heeft op aangelegenheden waarvoor de Gemeenschappen of de Gewesten door of krachtens de Grondwet bevoegd zijn, treedt de Staat op overeenkomstig het samenwerkingsakkoord bedoeld in artikel 92bis, § 4ter.

§ 8. Bij gebreke van overeenstemming tussen de betrokken Executieven over de opzegging van een verdrag bedoeld in artikel 68, § 5, tweede lid, van de Grondwet, kan een betrokken Executieve de zaak aanhangig maken bij de Interministeriële Conferentie voor het buitenlands beleid, die binnen dertig dagen volgens de procedure van de consensus beslist. Indien geen consensus bereikt wordt, onderhandelt de Koning met de verdragspartij over een gedeeltelijke opzegging van het verdrag. »

Art. 2. L'article 81 de la loi spéciale est remplacé par la disposition suivante :

« Art. 81. § 1er. Les Exécutifs informent le Roi au préalable de leur intention d'entamer des négociations en vue de la conclusion d'un traité ainsi que de tout acte juridique consécutif qu'ils veulent accomplir en vue de la conclusion du traité.

§ 2. Dans les trente jours de la réception de l'acte d'information, le Conseil des ministres peut signifier à l'Exécutif concerné, ainsi qu'au président de la Conférence interministérielle de la politique étrangère, prévue à l'article 31bis de la loi ordinaire du 9 août 1980 de réformes institutionnelles, qu'il existe des objections au traité envisagé. Cette signification implique la suspension provisoire de la procédure envisagée par l'Exécutif concerné.

§ 3. Dans les trente jours de la signification, la Conférence interministérielle de la politique étrangère rend une décision, selon la procédure du consensus.

La suspension provisoire prévue au § 2 prend fin dès que la Conférence interministérielle constate qu'il n'y a plus d'objection à poursuivre la procédure de conclusion du traité. A défaut, elle prend fin, sans préjudice du § 4, trente jours après l'expiration du délai prévu à l'alinéa 1er.

§ 4. Faute de consensus, le Roi peut, dans les trente jours suivant l'expiration du délai visé au § 3, alinéa 1er, par arrêté motivé et délibéré en Conseil des ministres, confirmer la suspension de la procédure envisagée par l'Exécutif lorsque :

1° La partie cocontractante n'est pas reconnue par la Belgique;

2° La Belgique n'entretient pas de relations diplomatiques avec la partie cocontractante;

3° Il ressort d'une décision ou d'un acte de l'Etat que les relations entre la Belgique et la partie cocontractante sont rompues, suspendues ou gravement compromises;

4° Le traité envisagé est contraire à des obligations internationales ou supranationales de la Belgique.

L'arrêté est porté à la connaissance de l'Exécutif intéressé.

§ 5. Dans le respect des procédures prévues aux §§ 3 et 4, le Roi peut suspendre l'exécution des traités visés à l'article 68, § 3, de la Constitution pour les motifs prévus au § 4, 3° et 4°. Il signifie Sa décision à l'Exécutif concerné.

§ 6. Les Exécutifs sont autorisés à engager l'Etat au sein du Conseil des Communautés européennes, où un de leurs membres représente la Belgique, conformément à un accord de coopération visé à l'article 92bis, § 4bis.

§ 7. Pour les matières qui, par ou en vertu de la Constitution, relèvent de la compétence des Communautés et des Régions, l'Etat cite devant une juridiction internationale ou supranationale une personne juridique de droit international, à la demande du ou des Exécutifs concernés.

A moins qu'un accord de coopération visé à l'article 92bis, § 1, n'en dispose autrement, le ou les Exécutifs concernés signifient la demande de citation au président de la Conférence interministérielle de la politique étrangère en vue d'une concertation; la conférence rendant une décision, dans les trente jours, selon la procédure du consensus. A défaut de consensus, le Roi cite sans délai la personne juridique de droit international.

En aucun cas la procédure visée à l'alinéa précédent ne peut avoir pour conséquence que l'action ne pourrait être introduite dans les délais fixés.

Si le différend visé à l'alinéa premier ne porte pas exclusivement sur des matières pour lesquelles les Communautés ou les Régions sont compétentes par ou en vertu de la Constitution, l'Etat agit conformément à l'accord de coopération visé à l'article 92bis, § 4ter.

§ 8. En cas de désaccord entre les Exécutifs concernés sur la dénonciation d'un traité visé à l'article 68, § 5, alinéa 2, de la Constitution, un Exécutif concerné peut saisir la Conférence interministérielle de la politique étrangère qui rend une décision dans les trente jours, selon la procédure du consensus. Quand le consensus n'est pas atteint, le Roi négocie avec la partie cocontractante une dénonciation partielle du traité. »

Art. 3. § 1. In artikel 92bis van de bijzondere wet, ingevoegd door de wet van 8 augustus 1988 en gewijzigd door de wet van 16 januari 1989, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° Een nieuwe § 4bis wordt ingevoegd, luidende:

« § 4bis. De nationale overheid, de Gemeenschappen en de Gewesten sluiten, elk wat hen betreft, in ieder geval een of meer samenwerkingsakkoorden over de vertegenwoordiging van België bij internationale en supranationale organisaties en over de procedure in verband met de standpuntbepaling en met de bij gebreke van consensus aan te nemen houding in deze organisaties.

Onverminderd het bepaalde in artikel 83, §§ 2 en 3, wordt in afwachting van dit samenwerkingsakkoord of die samenwerkingsakkoorden overleg gepleegd tussen de nationale overheid en de betrokken Executieven voor de voorbereiding van de onderhandelingen en de beslissingen, evenals voor het opvolgen van de werkzaamheden van de internationale en supranationale organisaties die betrekking hebben op de tot de bevoegdheid van de Gemeenschappen of de Gewesten behorende aangelegenheden. »

2° Een nieuwe § 4ter wordt ingevoegd, luidende:

« § 4ter. De nationale overheid, de Gemeenschappen en de Gewesten sluiten in ieder geval een samenwerkingsakkoord over de nadere regelen voor het sluiten van de verdragen die niet uitsluitend betrekking hebben op de aangelegenheden waarvoor de Gemeenschappen of de Gewesten bevoegd zijn en over de nadere regelen voor de rechtsgedingvoering voor een internationaal of supranationaal rechtscollege zoals bedoeld in artikel 81, § 7, vierde lid.

In afwachting van dit samenwerkingsakkoord worden de Executieven in ieder geval betrokken bij de onderhandelingen over die verdragen en bij de rechtsgedingvoering voor een internationaal of supranationaal rechtscollege zoals bedoeld in artikel 81, § 7. »

3° In § 5 worden de woorden « de §§ 2, 3 en 4 » vervangen door de woorden « de §§ 2, 3, 4, 4bis en 4ter ».

4° In § 6 worden de woorden « de §§ 2, 3 en 4 » vervangen door de woorden « de §§ 2, 3, 4, 4bis en 4ter ».

§ 2. In artikel 6, § 3, 7°, van de bijzondere wet, ingevoegd bij de wet van 8 augustus 1988, worden de woorden « op de tot de bevoegdheid van de Gewesten behorende aangelegenheden en » geschrapt.

Art. 3. § 1er. A l'article 92bis de la loi spéciale, inséré par la loi du 8 août 1988 et modifié par la loi du 16 janvier 1989, les modifications suivantes sont apportées :

1° Un nouveau § 4bis est inséré, libellé comme suit :

« § 4bis. L'autorité nationale, les Communautés et les Régions, chacun pour ce qui le concerne, concluent en tout cas un ou plusieurs accords de coopération portant sur la représentation de la Belgique auprès d'organisations internationales et supranationales et sur la procédure relative à la prise de position et à l'attitude à prendre à défaut de consensus dans ces organisations.

Sans préjudice de l'article 83, §§ 2 et 3, et dans l'attente de la conclusion de cet accord ou de ces accords de coopération une concertation associant l'autorité nationale et les Exécutifs aura lieu pour la préparation des négociations et des décisions, ainsi que le suivi des travaux des organisations internationales et supranationales relatifs aux matières relevant des compétences communautaires ou régionales. »

2° Un nouveau § 4ter est inséré, libellé comme suit :

« § 4ter. L'autorité nationale, les Communautés et les Régions concluent en tout cas un accord de coopération pour les modalités de conclusion des traités ne portant pas exclusivement sur les matières qui relèvent de la compétence des Communautés et des Régions et pour les modalités suivant lesquelles des actions sont intentées devant une juridiction internationale ou supranationale visées à l'article 81, § 7, alinéa 4.

Dans l'attente de la conclusion de cet accord de coopération, les Exécutifs sont en tout cas associés à la négociation de ces traités et aux actions devant une juridiction internationale ou supranationale visées à l'article 81, § 7. »

3° Dans le § 5, les mots « les §§ 2, 3 et 4 » sont remplacés par les mots « les §§ 2, 3, 4, 4bis et 4ter ».

4° Dans le § 6, les mots « les §§ 2, 3 et 4 » sont remplacés par les mots « les §§ 2, 3, 4, 4bis et 4ter ».

§ 2. A l'article 6, § 3, 7°, de la loi spéciale, inséré par la loi du 8 août 1988, les mots « aux matières relevant des compétences régionales et », sont supprimés.

Art. 4. In de bijzondere wet wordt een nieuwe Titel IVter — « Informatie van de Kamers en de Raden over de voorstellen van normatieve rechtshandelingen van de Commissie van de Europese Gemeenschappen » — ingevoegd, luidende :

« Titel IVter. — Informatie van de Kamers en de Raden over de voorstellen van normatieve rechtshandelingen van de Commissie van de Europese Gemeenschappen.

Art. 92quater. Vanaf hun doorzending aan de Raad van de Europese Gemeenschappen worden de voorstellen van verordening en richtlijn en, in voorkomend geval, van de andere normatieve rechtshandelingen van de Commissie van de Europese Gemeenschappen overgezonden aan de Kamers en de Raden, elk wat hen betreft. »

Art. 4. Un nouveau Titre IVter — « Information des Chambres et des Conseils sur les propositions d'actes normatifs de la Commission des Communautés européennes » — est inséré dans la loi spéciale :

« Titre IVter. — Information des Chambres et des Conseils sur les propositions d'actes normatifs de la Commission des Communautés européennes.

Art. 92quater. Dès leur transmission au Conseil des Communautés européennes, les propositions de règlement et de directive et, le cas échéant, des autres actes à caractère normatif de la Commission des Communautés européennes sont transmises aux Chambres et aux Conseils chacun pour ce qui le concerne. »

Art. 5. § 1. Artikel 4 van de bijzondere wet van 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse Instellingen wordt aangevuld met een tweede lid, luidende :

« Artikel 16 van de bijzondere wet is van overeenkomstige toepassing op het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest. »

§ 2. In artikel 63 van dezelfde wet worden de woorden « §§ 1 en 2 » ingevoegd na het cijfer « 16 ».

Art. 5. § 1er. L'article 4 de la loi spéciale du 12 janvier 1989 relative aux Institutions bruxelloises est complété par un deuxième alinéa, rédigé comme suit :

« L'article 16 de la loi spéciale s'applique à la Région de Bruxelles-Capitale, moyennant les adaptations nécessaires. »

§ 2. A l'article 63 de la même loi, les mots « §§ 1er et 2 » sont insérés après le chiffre « 16 ».

Il sera procédé ultérieurement au vote sur les articles et sur l'ensemble de la proposition de loi spéciale, à la majorité prévue à l'article premier, dernier alinéa, de la Constitution.

De stemming over de artikelen en over het geheel van het voorstel van bijzondere wet, met de meerderheid, bepaald bij artikel 1, laatste lid, van de Grondwet, heeft later plaats.

PROPOSITION DE LOI SUR LES RELATIONS INTERNATIONALES DES COMMUNAUTES ET DES REGIONS

Discussion générale et vote d'articles

VOORSTEL VAN WET BETREFFENDE DE INTERNATIONALE BETREKKINGEN VAN DE GEMEENSCHAPPEN EN DE GEWESTEN

Algemene beraadslaging en stemming over artikelen

M. le Président. — Nous abordons l'examen de la proposition de loi sur les relations internationales des Communautés et des Régions.

Wij vatten de bespreking aan van het voorstel van wet betreffende de internationale betrekkingen van de Gemeenschappen en de Gewesten.

La discussion générale est ouverte.

De algemene beraadslaging is geopend.

M. Cerexhe, rapporteur, se réfère à son rapport global.

Personne ne demandant la parole dans la discussion générale, je la déclare close, et nous passons à l'examen des articles de la proposition de loi.

Daar niemand het woord vraagt in de algemene beraadslaging verklaar ik ze voor gesloten en bespreken wij de artikelen van het voorstel van wet.

L'article premier est ainsi rédigé :

Article premier. L'article 31bis de la loi ordinaire du 9 août 1980 de réformes institutionnelles, inséré par la loi du 16 juin 1989, est complété par un deuxième alinéa, libellé comme suit :

« Le comité de concertation constitue en tout cas une Conférence interministérielle de la politique étrangère composée de membres du Gouvernement et des Exécutifs des Communautés et des Régions. Au sein de cette Conférence interministérielle, le Gouvernement informe régulièrement les Exécutifs de la politique étrangère, soit de sa propre initiative, soit à la demande d'un Exécutif. »

Artikel 1. Artikel 31bis van de gewone wet van 9 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, ingevoegd door de wet van 16 juni 1989, wordt aangevuld met een tweede lid, luidend als volgt :

« In ieder geval richt het overlegcomité een Interministeriële Conferentie voor het buitenlands beleid op, samengesteld uit leden van de Regering en van de Executieven van de Gemeenschappen en de Gewesten. In deze interministeriële Conferentie informeert de Regering de Executieven regelmatig over het buitenlands beleid, hetzij uit eigen beweging, hetzij op verzoek van een Executieve. »

— Adopté.

Aangenomen.

M. le Président. — L'article 2 est ainsi libellé:

Art. 2. L'article 55bis de la loi du 31 décembre 1983 de réformes institutionnelles pour la Communauté germanophone, inséré par la loi du 18 juillet 1990, est remplacé comme suit:

« Art. 55bis. L'article 92bis, §§ 1er, 4bis, 4ter, 5 et 6, de même que les articles 92ter et 94 de la loi spéciale s'appliquent de la même manière à la Communauté germanophone. »

Art. 2. Artikel 55bis van de wet van 31 december 1983 tot hervorming der instellingen voor de Duitstalige Gemeenschap, ingevoegd door de wet van 18 juli 1990, wordt vervangen als volgt:

« Art. 55bis. Artikel 92bis, §§ 1, 4bis, 4ter, 5 en 6, alsook de artikelen 92ter en 94 van de bijzondere wet zijn van overeenkomstige toepassing op de Duitstalige Gemeenschap. »

De heer Schiltz c.s. stelt volgend amendement voor:

« Aan dit artikel, waarvan de tegenwoordige tekst § 1 zal vormen, een § 2 toe te voegen, luidende:

« § 2. In dezelfde wet wordt een nieuwe Titel IVter. — « Informatie van de Kamers en de Raden over de voorstellen van normatieve rechtshandelingen van de Commissie van de Europese Gemeenschappen » ingevoegd, luidende:

« Titel IVter. — Informatie van de Kamers en de Raden over de voorstellen van normatieve rechtshandelingen van de Commissie van de Europese Gemeenschappen. »

Art. 55ter. — Artikel 92quater van de bijzondere wet is van overeenkomstige toepassing op de Duitstalige Gemeenschap. »

« Ajouter à cet article, dont le texte actuel formera le § 1er, un § 2, libellé comme suit:

« § 2. Il est inséré dans la même loi un nouveau Titre IVter. — « Information des Chambres et des Conseils sur les propositions d'actes normatifs de la Commission des Communautés européennes », rédigé comme suit:

« Titre IVter. — Information des Chambres et des Conseils sur les propositions d'actes normatifs de la Commission des Communautés européennes. »

Art. 55ter. L'article 92quater de la loi spéciale s'applique de la même manière à la Communauté germanophone. »

De stemming over het amendement en de stemming over artikel 2 worden aangehouden.

Le vote sur l'amendement et le vote sur l'article 2 sont réservés.

Art. 3. Dans l'article 1er de la loi du 23 janvier 1989 sur la juridiction visée aux articles 92bis, § 5 et § 6, et 94, § 3, de la loi spéciale du 8 août 1980 de réformes institutionnelles, les mots « l'article 92bis, §§ 2, 3 et 4 » sont remplacés par les mots « l'article 92bis, §§ 2, 3, 4, 4bis et 4ter ».

Art. 3. In artikel 1 van de wet van 23 januari 1989 op het rechtscollege bedoeld bij artikel 92bis, § 5 en § 6, en artikel 94, § 3, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, worden de woorden « artikel 92bis, §§ 2, 3 en 4 » vervangen door de woorden « artikel 92bis, §§ 2, 3, 4, 4bis en 4ter ».

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 4. § 1er. Dans les lois sur le Conseil d'Etat, coordonnées le 12 janvier 1973, un nouvel article 14ter est inséré, libellé comme suit:

« Art. 14ter. La section d'administration statue dans les six mois par voie d'arrêt sur les recours en annulation d'un arrêté visé à l'article 81, § 4 ou § 5, de la loi spéciale du 8 août 1980 de réformes institutionnelles. »

§ 2. Aux articles 27, 29 et 30 des mêmes lois coordonnées, le chiffre « 14ter » est inséré entre les mots « 14 » et « et 16 ».

Art. 4. § 1. In de wetten op de Raad van State gecoördineerd op 12 januari 1973, wordt een nieuw artikel 14ter ingevoegd, luidend als volgt:

« Art. 14ter. De afdeling administratie doet binnen zes maanden uitspraak bij wijze van arrest, over beroepen tot nietigverklaring van een besluit bedoeld in artikel 81, § 4 of § 5, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen. »

§ 2. In de artikelen 27, 29 en 30 van dezelfde gecoördineerde wetten wordt tussen de woorden « 14 » en « en 16 » het cijfer « 14ter » ingevoegd.

— Adopté.

Aangenomen.

M. le Président. — Il sera procédé ultérieurement aux votes réservés ainsi qu'au vote sur l'ensemble de la proposition de loi.

De aangehouden stemmingen en de stemming over het voorstel van wet in zijn geheel hebben later plaats.

ONTWERP VAN WET — PROJET DE LOI

Indiening — Dépôt

De Voorzitter. — De Regering heeft ingediend een ontwerp van wet tot hervorming van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering.

Le Gouvernement a déposé un projet de loi portant réforme de la loi du 9 août 1963 instituant et organisant un régime d'assurance obligatoire contre la maladie et l'invalidité.

Dit ontwerp van wet zal worden gedrukt en rondgedeeld.

Ce projet de loi sera imprimé et distribué.

Het wordt verwezen naar de commissie voor de Sociale Aangelegenheden.

Il est renvoyé à la commission des Affaires sociales.

Dames en heren, onze agenda voor vandaag is afgewerkt.

Notre ordre du jour est ainsi épuisé.

De Senaat vergadert opnieuw donderdag 10 december 1992, om 10 uur.

Le Sénat se réunira le jeudi 10 décembre 1992, à 10 heures.

De vergadering is gesloten.

La séance est levée.

(De vergadering wordt gesloten om 15 h 50 m.)

(La séance est levée à 15 h 50 m.)